

USHTRIA

Viti i 75-të i botimit Nr. 33 (827785)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 19 Gusht 2022

Të rinjtë zgjedhin të ardhmen e sigurt, AFA

Akademia e Forcave të Armatosura është tashmë zgjedhje e parë e qindra të rinjve për studimet bachelor. 341 gjimnazistë kanë zgjedhur degën e Shkencave Ushtarake, 137 prej tyre Navigim Detar, ndërsa 326 të rinj kanë zgjedhur Teknologji Informatik. Transformimi vazhdon, akomodim dhe ushqim falas, pagesë mujore për çdo student për të gjithë periudhën e studimit dhe në përfundim

punësim përmes mundësive që japin FA. Në shkollën e lartë ushtarake në ciklin bachelor por dhe atë master do të ketë degë jo vetëm për ata që dëshirojnë të bëjnë karrierë në forcat e armatosura, por edhe në sektorin civil, nisur nga modeli amerikan i 'West Point'. Dy programe në bachelor dhe një në master, jo vetëm shkenca ushtarake, por edhe shkenca të tjera siç janë IT, Navigacion Detar dhe Siguri Kiber-

netike. Kush dëshiron të ndjekë akademinë aplikon në e-Albania, më pas regjistrimet bëhen sipas udhëzimeve në website të Ministrisë së Mbrojtjes nga datat 6-13 gusht. Konkursët me 3 përbërës të tyre shëndetësor, mendor dhe fizik zhvillohen ndërmjet datave 16-20 gusht. Të gjithë studentët tanë kanë akomodim të garantuar, ushqim të garantuar dhe një pagesë jo... » faqe 16

Komandanti i Forcave të Armatosura, vizitë në Kosovë Presidenti i Shqipërisë, Bajram Begaj: Së bashku fituam luftën, bashkë duhet të luftojmë për të ruajtur paqen

Helikopteri EC kryen dy ambulanca ajrore në qytetin e Peshkopisë dhe Sarandës

Ekupazhi i helikopterit të transportit të shëndetësisë EC ka kryer operacione fluturuese në një kohë të shpejtë, për ambulancë ajrore. Në misionin e parë kreu një operacion fluturues, në qytetin e Peshkopisë, duke transportuar një pacient drejt Spitalit të Traumës, në Tiranë. Në misionin e dytë kreu një operacion fluturues, në qytetin e Sarandës, duke transportuar një pacient, turist Rumun, që kishte pësuar dëmtime në kokë gjatë zhytjes, drejt Spitalit të Traumës, në Tiranë. Forca Ajrore, me kapacitetet që disponon...

» Faqe 2

Operacion SAR nga anija P-117 "Shiroka"

Qendra e Bashkuar Operacionale njoftoi për marrjen e një sinjali SOS nga një mjet turistik që ndodhej në rrezik. Mjeti tip jaht, me emër "Next Naval", që ndodhej 4 milje larg Lukovës dhe me destinacion Malin e Zi, kishte pësuar defekt dhe rrezikonte jetën e efektivit. Duke qenë se kushtet e motit nuk ishin të favorshme kjo gjë e shtonte më tepër rrezikun dhe në këto kushte ndërhyrja e Rojës Bregdetare ishte vendimtare. Menjëherë u aktivizua sistemi SAR dhe anija e gatshme P-117 "Shiroka" që ndodhej...

» Faqe 2

Përfundon me sukses operacioni nga specialistët EOD

Efektivët EOD të batalionit të Xhenios realizuan me sukses detyrën e radhës në ndihmë të komunitetit. Operacioni për evidentimin e 22 granash dore dhe 20 ndezës të pa-plasur u zhvillua në shpellën e avullit në Gramsh. Në këtë operacion ishin të përfshirë 10 forca, ku 3 prej tyre ishin nga BMEC, si dhe 2 mjete. Me një punë të kujdesshme, në masa të larta sigurie, forcat xheniere zbritën një lartësi prej 20 metrash me çikrik për në shpellën e avullit ku edhe u bë i mundur përfundimi me sukses për asgjësimin e këtyre lëndëve plasëse...

» Faqe 4

Presidenti i RSH, sh.t.z. Bajram Begaj takim me kontingjentin shqiptar me mision në KFOR, Kosovë

Në kuadër të një vizite dyditore në Kosovë, presidenti i vendit, sh.t.z. Bajram Begaj, zhvilloi një takim me efektivët e kontingjentit shqiptar ushtarak, pjesë e misionit të KFOR, Kosovë.

Gjatë takimit të realizuar pas pritjes ceremoniale dhe prezantimit të forcës nga përfaqësuesi i lartë ushtarak shqiptar, kolonel Razie Mehmeti, presidenti i vendit, sh.t.z. Bajram Begaj, u shpreh tepër entuziast dhe i lumtur për vlerësimet e marra nga komandanti i KFOR, gjeneralmajor Ferenc Kajari, për kontributin dhe angazhimin me profesionalizëm të kontingjentit shqiptar, të cilët po bëjnë më të mirën për përmbushjen me kujdes të detyrave dhe misionit të tyre, në këto kohë aspak të qeta.

Gjithashtu, ai falënderoi efektivët për sakrificën e tyre që shërbejnë larg familjeve në nder të detyrës, si dhe siguroi për vazhdimësinë e mbështetjes së tij, si president i RSH.

Kontributi dhe angazhimi i

kontingjentit shqiptar, bashkëpunimi dhe ndërveprimi me vendet e tjera pjesë e misionit të KFOR, ndikojnë ndjeshëm në rolin që Shqipëria luan

si vend anëtar i NATO-s dhekuadër të misionit të KFOR-it, për ruajtjen e paqes, stabilitetit dhe sigurisë në Kosovë e në rajon.

Kontributi dhe angazhimi i kontingjentit shqiptar, bashkëpunimi dhe ndërveprimi me vendet e tjera pjesë e misionit të KFOR, ndikojnë ndjeshëm në rolin që Shqipëria luan si vend anëtar i NATO-s dhekuadër të misionit të KFOR-it, për ruajtjen e paqes, stabilitetit dhe sigurisë në Kosovë e në rajon.

Forca AJRORE

Forca Ajrore, me kapacitetet që disponon, ngelet e gatshme për t'iu përgjigjur në çdo kohë dhe në çdo vend kërkesave në mbështetje të autoriteteve civile.

Helikopteri EC kryen dy ambulanca ajrore në qytetin e Peshkopisë dhe Sarandës

Ekuipazhi i helikopterit të transportit të shëndetësisë EC ka kryer operacione fluturuese në një kohë të shpejtë, për ambulancë ajrore.

Në misionin e parë kreu një operacion fluturues, në qytetin e Peshkopisë, duke transportuar një pacient drejt Spitalit të Traumës, në Tiranë.

Në misionin e dytë kreu një operacion fluturues, në qytetin e Sarandës, duke transportuar një pacient, turist Rumun, që kishte pësuar dëmtime në kokë gjatë zhytjes, drejt Spitalit të Traumës, në Tiranë.

Forca Ajrore, me kapacitetet që disponon, ngelet e gatshme për t'iu përgjigjur në çdo kohë dhe në çdo vend kërkesave në mbështetje të autoriteteve civile.

Forca DETARE

Menjëherë u aktivizua sistemi SAR dhe anija e gatshme P-117 "Shiroka" që ndodhej në rajon dha ndihmën në kohë e duhur. Mjeti u rimorkiua dhe iu dorëzua autoriteteve në portin e Himarës.

Operacion SAR nga anija P-117 "Shiroka"

Qendra e Bashkuar Operacionale njoftoi për marrjen e një sinjali SOS nga një mjet turistik që ndodhej në rrezik. Mjeti tip jaht, me emër "Next Naval", që ndodhej 4 milje larg Lukovës dhe me destinacion Malin e Zi, kishte pësuar defekt dhe rrezikonte jetën e efektivit. Duke qenë se kushtet e motit nuk ishin të favorshme kjo gjë shtonte më tepër rrezikun dhe në këto kushte ndërhyrja e Rojës Bregdetare ishte vendimtare. Menjëherë u aktivizua sistemi SAR dhe anija e gatshme P-117 "Shiroka" që ndodhej në rajon dha ndihmën në kohë e duhur. Mjeti u rimorkiua dhe iu dorëzua autoriteteve në portin e Himarës.

Komandanti i Forcave të Armatosura, vizitë në Kosovë

Presidenti i Shqipërisë, Bajram Begaj: Së bashku fituam luftën, bashkë duhet të luftojmë për të ruajtur paqen

Vizitën e parë, kreu i shtetit shqiptar, presidenti i Republikës dhe njëkohësisht komandant i Forcave të Armatosura Bajram Begaj e zhvilloi në Kosovë, ku u prit nga krerët më të lartë të vendit.

Në takimin me presidenten Vjosa Osmani, presidenti Begaj do të shprehej.

Jam shumë i lumtur për ftesën Tuaj, Presidente Osmani!

Vij në shtëpi dhe në shtëpinë e shqiptarisë si bir e vëlla, mes bijve të kësaj toke krenare dhe vëllezërve të njëjtë identitet, aty ku shtëpia është e mikut dhe Zotit.

E dashur Vjosa,

Faleminderit për pritjen e ngrohtë, vëllazërore si dhe bisedën që zhvilluam sot me shkëmbime idesh, pikëpamjesh, qëndrimesh dhe vizioni për dy vendet tona!

Jam i nderuar të jem në Prishtinë, në vizitën time të parë si President, dhe kjo jo thjesht në respekt të traditës, por si një simbolikë e natyrshme, që mishëron lidhjen tonë të pandashme dhe të pandryshueshme e vulosur nga historia, gjuha jonë e përbashkët dhe heronjtë tanë ndër shekuj.

Dy dialekte dhe një gjuhë, dy Republika dhe një komb, kjo është harta jonë e përbashkët patriotike me destinacion Brukselin dhe bashkimin tonë në aleancën euroatlantike.

Së bashku fituam luftën, bashkë duhet të luftojmë për të ruajtur paqen. Ky është amaneti dhe trashëgimia solemne e Ismail Qemalit dhe Isa Boletinit; e Ibrahim Rugovës dhe Adem Jasharit; e çdo luftëtari të UCK-së, e çdo kulm-kulle në çdo pëllëmbë të kësaj toke, që quhet Republika e Kosovës.

Ibrahim Rugova ishte një udhëheqës vizionar e qëndrestar dhe themelues i Pavarësisë së Kosovës. Vizioni i tij është shembull frymëzimi për të gjithë politikanët, në Kosovë dhe në Shqipëri.

UCK-ja përbën një faqe të ndritur të historisë sonë të përbashkët, që bën krenar çdo shqiptar.

Asnjë raport i trilluar, që tenton të njollosë gjakun dhe vetëflijimin e shqiptarëve në mbrojtje të lirisë, flamurit dhe identitetit kombëtar, nuk do të arrijë kurrë të zbehë këtë trashëgimi të lavdishme.

Ndamë sot të njëjtin qëndrim me Presidenten Osmani se Kosova dhe Shqipëria, jo vetëm gëzojnë këtë lidhje të pazgjidhshme vëllazërore e strategjike, por edhe të njëjtin vizion dhe aspiratë, të ardhmen në Bashkimin Europian dhe në NATO. Reformat integruese, për forcimin dhe demokratizimin e institucioneve, ndërtimin e shtetit ligjor, konsolidimin e ekonomisë së tregut, nga njëra anë dhe një perspektivë e besueshme europiane për vendet e Ballkanit Perëndimor, nga ana tjetër, mbeten thelbësore për të siguruar stabilitetin rajonal, për të mbështetur mirëqenien dhe paqen në rajonin tonë.

Hapja e negociatave të Shqipërisë me Bashkimin Evropian është një arritje e shumëpritur dhe një lajm i mirë për të gjithë shqiptarët në Shqipëri, por edhe për Kosovën dhe gjithë rajonin.

Liberalizimi i vizave për qytetarët e Kosovës është një premtim i vonuar dhe një e drejtë që ata duhet ta gëzojnë, si të gjithë qytetarët e tjerë të rajonit, për të cilën unë e sigurova Presidenten Osmani se Shqipëria do të

vijojë mbështetjen e saj për përmbylljen me lajm pozitiv, sa më parë të jetë e mundur.

Shqipëria mbështet fuqimisht anëtarësimin e Kosovës në NATO dhe vlerëson se NATO mbetet një garant i paqes në rajon dhe aleat strategjik i Kosovës dhe Shqipërisë.

Ne mbështesim anëtarësimin e Kosovës në të gjitha organizatat ndërkombëtare dhe vlerësojmë se, aplikimi për anëtarësim në Këshillin e Europës ishte vendimi i duhur sigurova Presidenten Osmani se, gjatë mandatit në Këshillin e Sigurimit dhe si anëtare e OKB-së, Shqipëria do të jetë zëdhënëse e interesave të Kosovës, përforcuese e zërit të saj, në promovimin e shtetit të pavarur të Kosovës, pathyeshmërinë e këtij fakti, njohjet e reja dhe rrugëtimin e saj euroatlantik.

Lufta në Ukrainë na tregon edhe një herë se paqja është delikate dhe si asnjëherë më parë bota përballet me kërcënime të reja. Siguria kombëtare, pavarësia energjetike, siguria ushqimore, pandemitë, siguria kibernetike,

rezervat ujore etj., janë fusha me rëndësi prioritare dhe që më shumë se kurrë kërkojnë bashkëpunim të shtuar.

Përsëritës maturinë e shtetit të Kosovës në përballimin e krizës së 31 korrikut dhe mbështes plotësisht të drejtën e saj legjitime, për shtrirjen e autoritetit dhe vendosjen e sundimit të ligjit në veri të vendit, në bashkëpunim me partnerët tanë SHBA-në dhe BE-në.

Vlerësoj qëndrimin e Presidentes dhe qeverisë së Kosovës në vazhdimin e dialogut me Serbinë, si e vetmja mënyrë që të bëhet e qartë, se realiteti i Kosovës së pavarur është i pakthyeshëm dhe i pandryshueshëm.

Formula e zgjidhjes së dialogut Serbi-Kosovë, e shprehur nga Presidenti Biden, si “marrëveshje gjithëpërfshirëse për normalizimin e marrëdhënieve, e fokusuar në njohjen reciproke”, apo qëndrimi i ripërsëritur i Kancelarit Gjerman Scholz se, njohja e Pavarësisë së Kosovës nga Serbia është kusht për anëtarësimin e Serbisë në BE – janë inkurajuese në përpjekjet tona, që rezultati përfundimtar të jetë

një Marrëveshje e detyrueshme ligjore, që përcakton qartësisht njohjen e ndërsjellë, anëtarësimin e Kosovës në OKB dhe BE, si dhe trajtim të drejtë të minoriteteve, konform Kushtetutës së Kosovës.

Kosova dhe Shqipëria janë dhe duhet të mbeten faktorë stabiliteti në rajon dhe vende kontribuuese të rëndësishme, për sigurinë në Ballkanin Perëndimor.

Bashkëpunimi dhe bashkërendimi i politikave dhe veprimeve të të gjitha institucioneve tona, duhet të jetë një objektivi i qëndrueshëm dhe parësor, pasi kështu krijojmë të gjitha premisat, që faktori shqiptar të konsolidohet si faktor strategjik dhe faktor stabiliteti në rajon.

Vlerësojmë se bashkëpunimi i shkëlqyer midis shteteve, qeverive dhe institucioneve tona, në kuadër të mbledhjeve të përbashkëta, bashkëpunimit ndërparlamentar, apo në kuadër më të gjerë ndërinstitucional, duhet të vijohet me punë intensive dhe të matshme për zbatimin e të gjitha marrëveshjeve.

Të dy vendet duhet të vijojnë për-

piekjet për të shfrytëzuar maksimalisht potencialet tona ekonomike.

Hapat e ndërmarra tashmë, në lehtësimin e qarkullimit ndërkufitar për njerëzit, mallrat, shërbimet dhe kapitalin (si heqja e kontrolleve kufitare për periudhën e verës, marrëveshja për qëndrimin e përkohshëm 5-vjeçar), apo projektet për ndërtimin e portit në Porto-Romano, Portit të Thatë në Prishtinë dhe lidhja e tyre me hekurudhën Durrës-Tiranë, janë hapat e duhur në drejtimin e duhur si investime prioritare, që jo vetëm do të forcojnë pozitën strategjike të dy vendeve tona në rajon, por edhe do t'i japin një impuls të ri e të nevojshëm bashkëpunimit ekonomik midis dy vendeve.

Në këtë kontekst, ne duhet të përfitojmë nga proceset dhe mekanizmat integruese evropiane apo rajonale, për të materializuar projektet tona të përbashkëta.

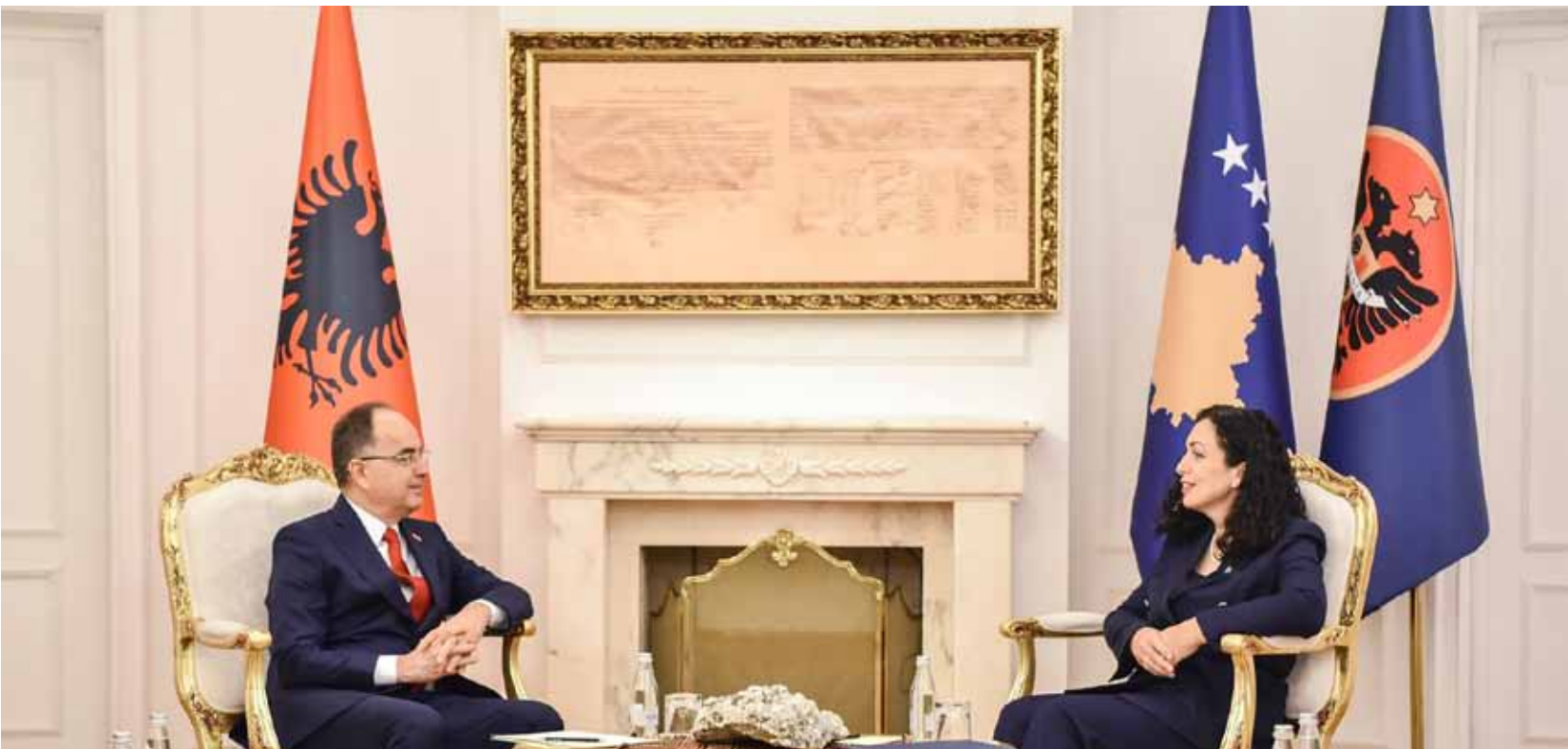
Një aspekt shumë i rëndësishëm i bashkëpunimit dypalësh, por që kërkon kultivimin e vazhdueshëm nga të gjithë ne, është ai në fushën e arsimit dhe kulturës.

Projekti madhor mbarëkombëtar për hartimin e Enciklopedisë Shqiptare, do të përbëjë një gur kilometrik në promovimin ndërkombëtar të identitetit kombëtar, të gjuhës, kulturës, trashëgimisë dhe historisë sonë kombëtare.

Vetëm një qasje përbashkuese, e mbështetur në politika të mirë-planifikuara e afatgjata, do të mundësojë që brezat e rinj shqiptarë, kudo ku ndodhen: në Shqipëri, Kosovë, rajon, diasporë e kudo tjetër, të rriten dhe arsimohen me vetëdijen e pa ngatërrueshme se i përkasin të njëjtit trungu kombëtar.

Përfundoj, duke theksuar se për vendimarrje jetike në procese historike dhe të një rëndësie mbarë shqiptare, ne duhet të jemi të gjithë bashkë dhe të ecim përpara me urtësi e maturi, në mbrojtje të interesave tona, të qytetarëve tanë dhe në mbrojtje të paqes në rajon.

Faleminderit!

KOMANDA MBËSHTETËSE

Me një punë të kujdesshme, në masa të larta sigurie, forcat xheniere zbritën një lartësi prej 20 metrash me çikrik për në shpellën e avullit ku edhe u bë i mundur përfundimi me sukses për asgjësimin e këtyre lëndëve plasëse.

Efektivët EOD të batalionit të Xhenios realizuan me sukses detyrën e radhës në ndihmë të komunitetit.

Operacioni për evidentimin e 22 granash dore dhe 20 ndezës të paplasur u zhvillua në shpellën e avullit në Gramsh.

Në këtë operacion ishin të përfshirë 10 forca, ku 3 prej tyre ishin nga BMEC, si dhe 2 mjete.

Me një punë të kujdesshme, në masa të larta sigurie, forcat xheniere zbritën një lartësi prej 20 metrash me çikrik për në shpellën e avullit ku edhe u bë i mundur përfundimi me sukses për asgjësimin e këtyre lëndëve plasëse.

Pas kontrollit të specialistëve EOD municionet u transportuan për magazinimin në ambientet e caktuar në batalionin e Xhenios.

Përfundon me sukses operacioni nga specialistët EOD

Forca TOKËSORE

Trajnimi për mirëmbajtjen dhe drejtimin e mjeteve të blinduara, nën asistencën e instruktorëve amerikanë të SFAB, ngelet pjesë e rëndësishme e përgatitjes ditore të efektivëve të Grup Batalionit të Këmbësores së Lehtë, në kuadër të certifikimit.

Efektivët e batalionit të Dytë të Këmbësores, gjatë stërvitjes taktike me temë nga luftimi mësymës, rritën edhe më tepër aftësitë e tyre profesionale

Batalioni i Tretë i Këmbësores, realizoi stërvitjen intensive në interes të certifikimit të Grup Batalionit të Këmbësores së Lehtë.

Ëndrrat e tyre ngelën ëndrra në shekuj

PROF. ASOC. DR. BERNARD ZOTAJ
GJERGJ HABILAJ

U rritën në një familje patriotike

Në çdo gusht familja Habilaj, në Vajzë të Vlorës, kujtojmë me dhimbje, por dhe me krenari ditët kur dy vëllezërit Maliq dhe Lelo Hadër Habilaj, ranë heroikisht në krye të betejave, gjatë Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare. Ata ishin të rinj, në moshën 17-19 vjeç, por u ndërpre në mes në muajin gusht 1944, 15 ditë larg njeri tjetrit në qytetin Peshkopisë dhe 15 km larg njeri tjetrit. Ndodh që njeriu gjatë jetës së tij të përshkruajë udhë të gjatë, thuajse të pafund dhe kjo nuk përbën asnjë risi. Ndodh që i ndërpritet para kohe ky udhëtim, por dhe kjo është pjesë e jetës njerëzore dhe nuk përbën asnjë çudi. Në jetën e njerëzve të veçantë mund të ndodhë dhe krejt ndryshe. Të thirrur nga zëri i Atdheut, ata mund të ngjiten drejt qiellit dhe aty të digjen si yje, duke ia falur dritën e tyre Atdheut që i lindi. Për ta nuk kishte rëndësi moshë, nuk kishin rëndësi vitet e mbetura për të jetuar, të cilët ende nuk kishin filluar, ato fare pak vite që kanë përshkruar, nuk kishte rëndësi jeta e tyre. E vetmja devizë e tyre ishte zëri i Atdheut, liria e atdheut nga pushtuesit nazistë dhe fashistë, në emrin e të cilit ata ikën, dhanë jetën duke luftuar heroikisht kundër forcave naziste dhe kolaboracioniste që ishin rreshtuar në anën e pushtuesve.

Jeta e tyre u ndërpre në mes, por përjetësisht që nga qielli ata së bashku me 28 mijë dëshmorë që kanë dhënë jetën për çlirimin e atdheut nga nazistët dhe fashistët, vazhdojnë e bëjnë dritë për Atdheun e tyre për shekujt në vijim e të na bëjnë ne krenar brez pas brezi. Të tillë ishin vëllezërit Maliq dhe Lelo Habilaj. Ata lindën dhe u rritën në një familje patriotike, e cila në breza ishte e lidhur në mënyrë aktive me të gjitha ngjarjet dhe luftërat për mbrojtjen e Atdheut, duke u bërë pjesë aktive në çdo kohë.

Familja Habilaj ishte një ndër familjet më të varfra të fshatit Vajzë, kishin një shtëpi me një katua, një copë tokë ku bënë për 3-4 muaj bukë në vit, një lopë dhe një ka për punë. Familja Habilaj i përballoi kohët e rënda bashkë me fshatarët e tjerë të varfër. Por, kjo ishte familje me karakter të shëndoshë dhe askujt nuk i ra në qafë. Ajo kishte dashuri dhe respekt për njerëzit dhe për fshatin. Habilajt, si familje kanë trashëguar ndjenjat e patriotizmit dhe të atdhedashurisë.

Hadër Habilaj mori pjesë si luftëtar në çetën e Vajzës në Luftën e Vlorës të vitit 1920. Ai mori pjesë në të gjitha luftimet, nga Kota, në Drashovicë, Sherishtë dhe në Qafën e Koçiut, derisa Vlora u çlirua përfundimisht nga pushtuesit italianë. Hadëri vdiq në moshë 38 vjeç, duke lënë të shoqen

Havanë dhe katër djem. Vitet kalonin dhe familja Habilaj ecte e jetonte si gjithë të tjerët me mundim e me vuajtje. Dallgët e jetës dhe përpjekjet për të punuar e jetuar i formuan dhe i edukuan fëmijët, duke u bërë burra para kohe. Vitet e rënda të pushtuesit fashist ranë dhe mbi djemtë e Habilajve. Ata u rritën mes vështirësive e nuk iu dha mundësia për shkollë. Por edhe pse pa shkollë u bënë më të mirë se shumë të rinj të shkolluar. Ata e ndjenin pushtimin fashist, prandaj u lidhën me luftën e popullit për liri. Me këtë frymë u rritën të katër vëllezërit Habilaj: Maliqi, Lelua, Sulua dhe Koçi. Lindën në Jug të Shqipërisë dhe përshkruan me këmbë gjithë tokën e tyre dhe ranë në Verilindje, për të treguar se kjo tokë ishte vetëm një. Ata nisën udhën e maleve për lirinë e Atdheut që fëmijë, ikën njëri pas tjetrit nga nëna e tyre dhe nuk u kthyen më kurrë, madje as të vdekur...

Familja vendosi për të dalë partizanë

Vëllezërit Habilaj dhe nënë Havaja u bënë pjesëmarrës aktivë të Lëvizjes Antifashiste Nacionalçlirimtare dhe ndihmuan me gjithçka që patën. Për aktivitetin e tyre në Lëvizjen Nacionalçlirimtare, fashistët iu dogjën shtëpinë gjatë operacionit të prillit 1943. Familja Habilaj largohet nga fshati dhe vendoset në Hijen e Kuliut, pjesë e territorit të Vajzës, në Hametaj. Pas operacionit familja Hibilaj, si dhe familjet e tjera të Vajzës jetuan në ilegalitet duke u vendosur nëpër pyje, larg fshatit. Në familje kishte nisur biseda për luftën dhe për pjesëmarrje të vëllezërve Habilaj. Të gjithë donin që të dilnin partizanë. Nënë Havaja, që kishte dhe barrën e rëndë të shtëpisë, bashkë me Sulon, e biseduan më parë veç, për t'u hapur rrugë dy vëllezërve Maliqit e Los. Ndaj organizuan si të thuash një kuvend familjar, ku diskutuan të mirat dhe

vazhdimin e jetës së familjes Habilaj. Të paktë ishin si familje, por lufta do të bënte të sajën, pasi nënë Havaja e dinte se dasmë pa mish nuk bëhej dhe lufta kërkonte trima. Në bashkëbisedimin familjar të drejtuar nga nënë Havaja, vendosën të për të dalë partizanë në mal Maliqi e Lelo, duke lënë në kasolle nënën, vëllain e madh Sulejmanin (Sulo), i cili kishte marrë dhe rolin e babait dhe duhej kullandrisur shtëpia dhe vëllazëria, si dhe vëllai i vogël Koçi, i cili ndërroi jetë në vitin 1944.

Maliqi ra dëshmor për të mbrojtur tërheqjen e shtabit të batalionit

Maliq Hadër Habilaj, lindi në vitin 1924, por në jetë i munguan shumë gjëra. I mungonin lodrat, mundësia për t'u shkolluar, i mungonte babai, por nuk i mungoi kurrë dashuria për Atdheun. Ai nuk e njohu babanë e vet, por e dinte se ai kishte marrë pjesë në të lavdishmen Luftë të Vlorës, dhe kishte luftuar me trimëri dhe fituar mbi armikun. U rrit mes vështirësive të mëdha, ku regjimi i kishte marrë gjithçka, por ai kishte diellin dhe dashurinë për Atdheun.

Në vitin 1939, kur vendi u pushtua nga fashistët italianë, Maliqi ishte 15 vjeç, moshë e bukur e rinisë. Ai e kuptoi se kishte ardhur ora e madhe, ora e detyrës patriotike, ajo ëndërr që kishte nisur në vitin 1920 ishte ende gjallë...

Ishte i ri, por e dinte se Atdheu nuk ishte vetëm brenda fshatit në shpat të Beunit. Atdheu shtrihej më tej, përtej maleve. U rreshtua në çetën e fshatit dhe pushka e tij gjëmoi kundër pushtuesit në Vajzë, Selenicë, Drashovicë e gjetkë. Atdheu i tij ishte i robëruar dhe në nëntor 1943, u kthye në ushtar të përjetshëm të tij, duke u rreshtuar në radhët e Br.Is. Luftëtari i ri mori pjesë në të gjitha betejat e këtij formacioni luftarak, në Vlorë, Korçë, Berat, Elbasan dhe Dibër, ku dha shenjat e një luftëtari të sprovuar. Kurrë nuk u ankua, nuk iu

shmang rrezikut, nuk kishte frikë nga vdekja. Në të gjitha betejat ishte në ballë. Kështu eci betejë pas betejë, deri sa në korrik 1944, brigada u ndesh me formacionet gjermano-balliste në Fushë Alië të Peshkopisë.

Ishte ditë e nxehtë vere, por luftëtarëve iu duhej të ecnin më tej, sepse misioni i tyre nuk mbaronte këtu, por tutje në kufi me Jugosllavinë, ku populli i Kosovës ishte i pushtuar. Këtu u gjendën të rrethuar nga forcat gjermano-balliste dhe detyra e tyre ishte të dilnin nga rrethimi dhe të sigurohej tërheqja e shtabit të batalionit. Nuk u tërhoqën nga kjo detyrë e vështirë. Edhe rrethimi nuk i trembi, nuk u dorëzuan. Luftuan dhe ranë si trimat, komisari Myslym Shyri, skuadërkomandanti trim Maliq Habilaj dhe partizanë të tjerë.

I pari në sulm dhe i fundit në tërheqje

Lelo Hadër Habilaj shkoi në luftë pionier dhe ra në fushën e betejës, po pionier. I lindur në vitin 1928, ai nuk e ruante fare në kujtesë imazhin e babait. Ishte i vogël kur pushtuesit i dogjën shtëpinë. I mbetur pa shtëpi dhe në Atdhe të pushtuar, u motivua të luftonte për të çliruar shtëpinë e madhe, Atdheun. E gjithë familja ishte partizane, të katërt vëllezërit Sulo, Maliqi, Lelo dhe i vogli Koço, ishin në ballë të luftimeve, kur ende supet e tyre ishin shumë të brishtë. Lelo, vëllai i tretë, 15 vjeç, u ndje krenar kur bashkë me Maliqin morën udhën e malit. Luftoi në Vajzë dhe fshatrat përreth, dhe kur u krijua Br. V s. në nëntor 1943, bëhet një nga luftëtarët e saj në batalionin e dytë, në kompaninë e parë.

Ishte trim, si i gjithë brezi i ri që kishte dalë malit. Nuk trembej nga vdekja si gjithë moshatarët e tij, kur vdekja thuajse nuk ekzistonte. Ai ishte i kthjelltë në ëndrrat e së ardhmes. Ai eci në të njëjtën udhë si vëllai dhe ra si trim pranë vendit ku ra dhe Maliq Ha-

bilaj. Në fshatin Trepçe të Peshkopisë, u ndesh me gjermano-ballistë. Luftoi, u plagos dhe ngeli vetëm... Shokët nuk mundën ta tërhiqnin. Mercenarët e gjetën të shtrirë në mes të shkurreve të dushkut. Ishte pionier, ishte trim dhe nuk u tremb nga plagët që kishte marrë dhe kur armiku e gjeti trupin e tij në agoni. Nuk e dha veten dhe nuk u tremb as kur armiku ngriti pushkën për të vrarë një njeri thuajse të vrarë. Buzëqeshi në ato çaste. I buzëqeshi diellit, në prag të lirisë, duke i çuar nënës së tij në Jug, buzëqeshje lamtumire.

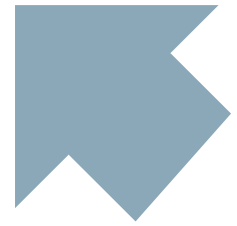
Nënë Havaja

Në dokumentarin "Këngë në buzë të lirisë", nëna e dëshmorëve Havaja kishte rritur katër djem pa baba, duke i edukuar me ndjenja patriotike. Nënës i ikën tre djem, Maliqi, Lelo dhe Koçi bashkë me nusen dhe nipin e vetëm. Pesë vdekje në tre muaj dhe nënë Havaja do t'i qante si nënë labe, ku ndodhej larg shtëpisë së saj se shtëpia ishte djegur për të dytën herë...

Nënë Havaja, me shumë halle e me shumë plagë që i thernin dhimbshëm në shpirt, ajo që kish pirë shumë kupa hidhërimi, kishte rritur katër djem pa babë, kishte hyrë në luftë me gjashtë veta, katër djem, nusja dhe nipi e doli vetëm me një, djalin e madh, Sulon. Pesë të vdekur ose të vrarë, të gjithë brenda tre muajve. Nënë Havaja, që kish pritur shumë rrufe me shpirtin më të fortë se çdo gurë e çdo dru, me mbijetesë prej luaneshe, të dy bijtë Maliq e Lelo, do t'i qante me ligje, ashtu siç dinë të qajnë nënat labe, atje ku ndodhej, në majë të Nashit, Harvala e Kojova, ku mori lajmin e hidhur. Ajo i qante me këngë, siç u ka hije trimave që këngë lirie ishin, këngë pavdekësie mbetën. Fshati Vajzë ishte djegur për së dyti herë e të gjithë ishin larguar prej shtëpive.

Lelo e Maliqi ishin vëllezër se kishin një nënë, Havanë, simboli i gruas labe dhe i Shqipërisë. Ishin vëllazëruar më të fortë se në gjirin e nënë Havasë, por në gjirin e Shqipërisë e në zjarrin e luftës. Hap pas hapi në udhën e bekimit të shenjtë e flijimit për një jetë të lirë, të dy vëllezërve Habilaj, u printe dhe iu bënë dritë i njëjti yll, fati për të mirë të Shqipërisë. Kësaj nënë që i bëri/Iu këput si yll nga gjiri. Të dy vëllezërit kishin të njëjtin apel luftarak: rreshtat e brigadave partizane, kishin të njëjtën adresë heroizmi e ku derdhën gjakun, e ku ndezën flakën: në Dibër e posa çliruar që do ta përqaфонin përjetësisht si të ishte Vajza e tyre. Gazetari, regjisor i Kinostudios dhe poeti Ilia Dede ka thurur vargjet: Jo nuk bëhet vaj për trimat/trimave u bëhet kënga/Lelo, Maliq suferina/bënin ditë pa dalur Hëna./Dhembja jonë për ju vëllezër/folenë e bëri në zemër/lindët edhe ratë si lehtë/ëndrra juaj s'është më ëndërr...

Të gjithë ne jemi personazhe kalimtarë. Janë të tjerë ata që lindin “me këmishë” dhe me “yll në ballë”. Janë të tjerë ata që ndriçojnë qysh në lindje, e më pas, digjen si meteorë në fluturim për çështjen e madhe kombëtare. Ata janë të veçantë dhe të paktë si uranumi dhe floriri, por të nevojshëm dhe të domosdoshëm si ajri dhe drita për shoqërinë tonë.

“Çfarë bën ti për Shqipërinë që Shqipëria të bëjë për ty?”

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Sipas këtij parimi vlerësohen heronj, politikanë, shkrimtarë dhe artistë, qysh me të madhin De Rada, me “Milosaon” magji, Naim Frashërin me poemën madhështore “Bagëti dhe bujqësi”, poemat liriko-filozofike të Ndre Mjedës dhe poemat epike-patriotike të Fishtës, dhe mbërrin te kryemjeshtri, poeti i madh i mjerimit Millosh Gjergj Nikolla. Për çudinë tonë, të gjitha këto figura letrare të përkushtuara ndaj çështjes kombëtare, i ka ndjekur një fat i trishtë. De Rada vdiq i varfër, me një cironkë në xhep. Mjedën e përgjakën ushtarët në prag të kishës, në mbrojtje të popullsisë së strehuar në kishë. Fishtën e lanë pa varr, ia hodhën eshtrat në lumë. Milloshi, që i këndoi aq bukur varfërisë, vdiq i ri, nga tuberkulozi, në një spital të Torinos, në moshën 27-vjeçare. Jetët e tyre! Ndaj për këtë gjë i duam shumë dhe i vlerësojmë edhe më shumë!

Pas viteve nëntëdhjetë, personalitete të nivelit të tyre, janë me gishtat e një rës dorë. Nuk kam ndërmend të anashkaloj çdo lloj suksesi të gjithkujt prej atyre që synojnë të mbeten në histori. Në letërsi ka disa emra të cilët kanë dhënë një kontribut të denjë për të qenë pjesë e ndritur e histories, referim për brezat e rinj, si Jakov Xoxa, Petro Marko, Sterjo Spase, Kolë Jakova, Rexhep Qosja, Dritëro Agolli. Një rast tepër i veçantë është Ismail Kadare, me romanet “Dimri i madh”, “Kronikë në gur”, “Kështjella”, “Nëpunësi i pallatit të ëndrrave”, e sidomos poema “Përse mendohen këto male”, të cilat e vendosin denjësisht këtë shkrimtar të gjallë në listën e personaliteteve historikë.

Të gjithë ne jemi personazhe kalimtarë. Janë të tjerë ata që lindin “me këmishë” dhe me “yll në ballë”. Janë të tjerë ata që ndriçojnë qysh në lindje, e më pas, digjen si meteorë në fluturim për çështjen e madhe kombëtare. Ata janë të veçantë dhe të paktë si uranumi dhe floriri, por të nevojshëm dhe të domosdoshëm si ajri dhe drita për shoqërinë tonë. Historikisht, jeta e secilit prej tyre ka qenë herë e shkurtër e herë me një fund tragjik, por pasvdekja e tyre iluministe mbetet plot dritë e shkëlqim. Nderim dhe respekt të thellë për të gjithë yjet dhe meteorët e kësaj toke!

Le të mos harrojmë, se i përkasim një populli dhe një kombi, se kemi një histori dhe një gjuhë, një traditë dhe një trashëgimi, një civilizim dhe një kulturë që burojnë nga një gjak.

Le të çlirohemi sa të jetë e mundshme, nga krahinorizmat që na kanë larguar nga njërin - tjetri,

Le të çlirohemi sepse ndarjet janë shumë më të dhimbshme se bashkimi.

I takon së kaluarës fajësimi i historisë dhe Europës. Në ato fajësime nuk ka asgjë të kontestueshme. Por, ardhmërinë e kemi në duart tona dhe këtë duhet të dimë ta shfrytëzojmë.

Mos të rrënojmë themele kur të tjerët ngrehin kulme.

Mos të mbajmë fjalime, por ta mbajmë fjalën.

Gabimet e tjetrit mos t'i vëmë përpara që t'i shohim, e gabimet tona mbrapa që t'i fshëhim.

T'i përballojmë meritë dhe hasmëritë e së kaluarës dhe të përqendrohemi në ndërtimin e së ardhmes.

Të investojmë në kuadro me guxim

intelektual, me maturi politike dhe shkathtësi diplomatike.

Shqiptarët janë të kthyer me sy e veshë nga Shqipëria, për t'iu përgjigjur pyetjes se ku do të jetë Shqipëria?

Puna e parë që do të duhej të bënin shqiptarët është që ta vesh-trojnë dhe ta shtrojnë çështjen shqiptare si një dhe të bashkuar. Po

që se këtë nuk e bëjnë shqiptarët, nuk mund të pritët që përpara tyre, ta bëjnë të tjerët, madje, edhe po që se e bëjnë të tjerët, do ta bëjnë përpara në dëm të tyre se sa në interes të tyre.

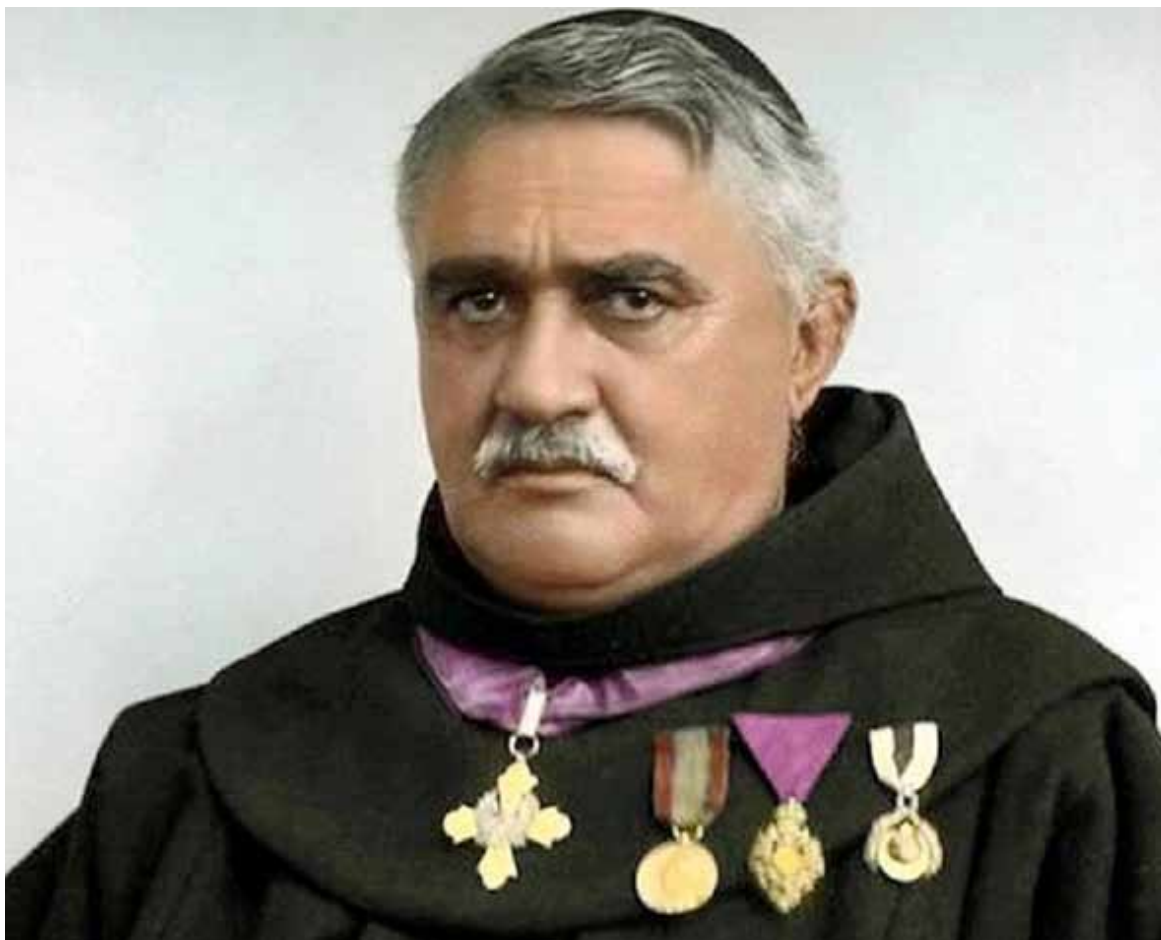
Sipas një të vërtete se pa qenë mirë në Shqipëri, nuk do të jenë mirë as shqiptarët e shpërndarë anekënd botës.

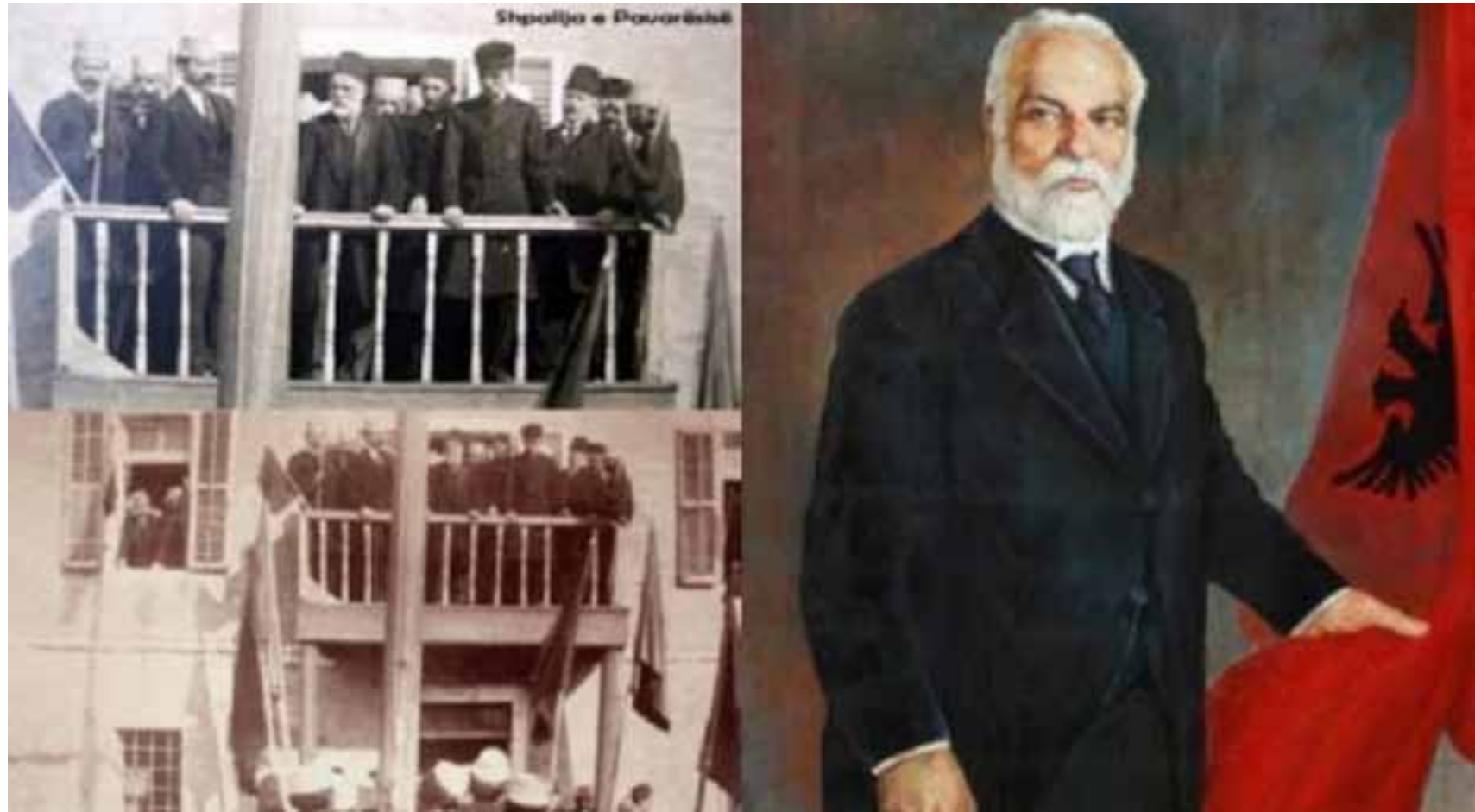
Shqipërisë nuk mund t'ia sjellë askush tjetër, përveç se populli i saj, zhvillimin, paqen dhe sovranitetin.

Secili shtet e ndërton demokracinë në pajtim me mundësitë që krijon dhe, para së gjithash, me shkallën e vetëdijesimit të popullit, për ta kuptuar dhe, për ta ndërtuar atë në shtete.

Është detyrë e jona që Shqipërinë ta nxjerrim nga çdo udhëkryq në të cilin është ndodhur në historinë e jetës së saj.

Standardet demokratike të një vendi ose të më shumë vendeve Populli shqiptar është dalluar për trimëri, kurajë dhe besnikëri. Me penë dhe me pushkë, kanë arritur të fitojnë lirinë dhe identitetin kombëtar që u takon. Edhe pse, historia pak herë ka qenë bujare me ne, sot, një kohë e re për popullin shqiptar ka ardhur. E ardhmja po shkruhet sot.... Dhe që ajo të jetë në favor të Shqipërisë, duhet që ne të ndryshojmë sadopak nga qenësia jonë. Shqiptarët njihen si “komb” i besës, virtutit që bota e mbarë e identifikon me këto troje. Në kohërat e luftës dhe të varfërisë, shqiptarët ishin gati të ndanin bukën dhe shtëpinë me çdokënd që kishte nevojë. Ata ishin shumë bujarë dhe të gatshëm për të respektuar. Populli ynë gjithmonë është përpjekur për të pasur një shtet të pavarur. Këto përpjekje e kanë zanafillën që në vitin 169 para Krishtit, kur mbreti ilir, Genci, u mposht dhe kryeqyteti i shtetit të tij, Shkodra, ra në duart e romakëve. Për këtë qëllim luftoi edhe Heroi ynë Kombëtar Gjergj

Kastrioti, Skënderbeu, vepra e të cilit është e njohur për ne. Më pas vjen Ali Pashë Tepelena me orvatjet për shtetin e tij, Bushatllinjtë e me radhë. Pavarësia e Shqipërisë u shpall më 28 Nëntor 1912, farkëtari i saj qe Ismail Qemali, në krye të patriotëve shqiptarë, i përkrahur nga miqtë më të mirë në Europën Perëndimore.

Në Ballkan, kolonët në Stamboll e Rumani kishin bërë përpjekje të mëdha në shtypjen e materialeve, për të dëshmuar se jemi një popull me histori të lashtë, i cili nuk mund të mposhtet kurrë. Jo më pak bënë kolonët në Egjipt, SHBA e gjetkë.

Këto dokumente dëshmojnë pikërisht për atë zjarr të fuqishëm që ndriçonte si në zemrën e Plakut të Vlorës, ashtu dhe të patriotëve të tjerë nga të gjitha trevat shqiptare, por dhe për faktin e njohur se Shqipëria i takonte Europës Perëndimore, gjë që ish dëshmuar kohë më parë me Skënderbeun.

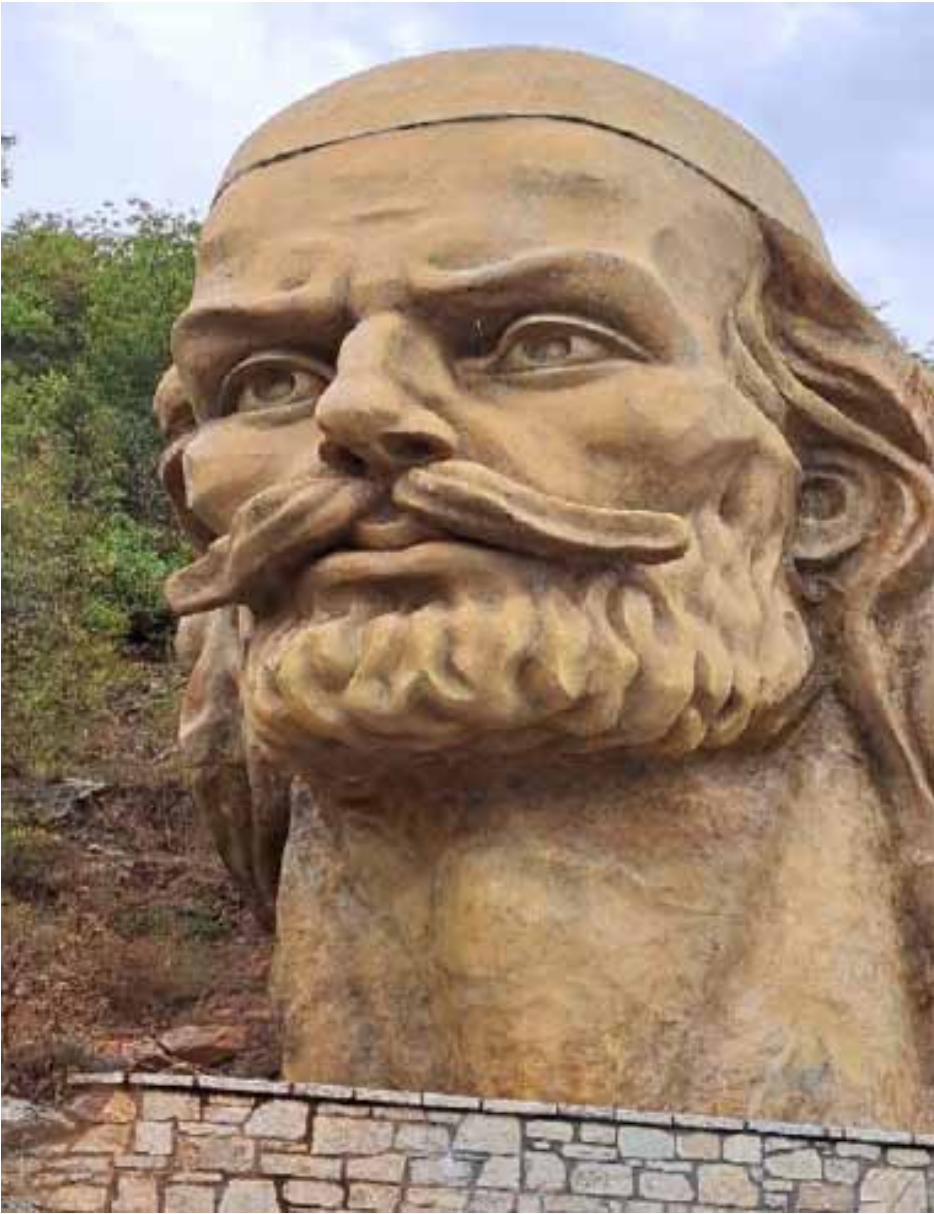
Në vitin 1880, z. G. J. Goschen, Ambasador në Kostandinopojë, në një telegram që i dërgoi Lordit Granville, shkruante: “Shqiptarët, si racë antike dhe e përcaktuar në mënyrë të mirëfilltë, si cilado prej të tjerave, prej të cilave rrethohen, kanë vënë re mbrojtjen e këtyre të fundit prej Fuqive europiane dhe realizimin e aspiratave të këtyre fqinjëve për një ekzistencë më të pavarur. Shqiptarët kanë parë bullgarët të emancipuar plotësisht në Bullgari dhe të bëhen zotë të Rumelisë Lindore; kanë parë dëshirën e zjarrit të Europës për të çliruar nga pushtimi turk territoret e banuara nga grekët; kanë parë sllavët e Malit të Zi, të mbrojtur me këmbëngulje të vendosur nga Perandoria e madhe sllave e Veriut; kanë parë zgjidhjen e Çështjes së Orientit, sipas parimeve të kombësive si dhe zgjidhjen e Gadishullit Ballkanik, të ndarë gradualisht prej racash të ndryshme, po sipas këtyre parimeve. Por, ndërkaq, shqiptarët shohin se ata vetë nuk trajtohen në të njëjtën mënyrë. Kombësia e tyre është shpërfillur dhe territoret e banuara nga shqiptarët i janë dhënë: në Veri, malazezëve, për të kënaqur Malin e Zi, që mbrohet nga Rusia; në jug, Greqisë, që mbrohet nga Anglia dhe nga Franca...

Po të ndërtohet një Shqipëri e fortë, preteksti për pushtimin e saj nga një forcë e huaj, në rastin e shpërbërjes së Perandorisë Osmane, do të ishte i papërfillshëm. Një Shqipëri e bashkuar do të bllokonte kalime të tjera për në Veri dhe Gadishulli i Ballkanit do të qëndronte në duart dhe nën kontrollin e racave që banojnë në të. Përndryshe, po të lindnin ndërlikime, shqiptarët do të na shkaktojnë vështirësi të pakapërcyeshme. Një popullatë, në pjesën më të madhe myslimane, mund të jetë shkak shqetësimesh për vendet sllave ose greke, përreth. Jam i mendimit se, sipas masës së njohjes së kombësisë shqiptare, do të pakësohen mundësitë e ndërhyrjeve europiane në Gadishullin Ballkanik”.

Ky ekspozim i rëndësishëm tregon drejtësinë e opinionit dhe largpamësinë e një burri shteti të Anglisë që, kohë më parë, jo vetëm kuptoi dhe përcaktoi kushtet shqiptare dhe qëndrimin e drejtë që duhej mbajtur lidhur me këto, por edhe parashikoi ngjarjet dhe padrejtësitë politike, që do të kushtëzoheshin nga mos vlerësimi i këtyre kushteve, gjë që mund të paraqiste rrezikun e një shkëndije që do të mund të përflakte gjithë botën. Po cilët janë ky

vend dhe popull, për të cilët u thanë këto?

Ndërmjet Adriatikut, Pindit, vargmaleve Ballkanike, alpeve Dinarike, në vijën që ndan lindjen nga perëndimi, ku historia ka parë ndeshjet e kaq shumë popujve nomadë dhe lindjen e shumë qytetërimeve të reja, aty, si një fortifikatë natyrore e fuqishme, shtrihet Shqipëria. E mbrojtur nga pushtimet e huaja në të tri anët e veta nga male të larta dhe nga e ana e katërt prej detit, Shqipëria ishte e banuar fillimisht nga një racë, origjina e së cilës zë fill që

në kohë të pellazgëve. Ndonëse jo e huaj ndaj qytetërimit grek, megjithatë kjo racë ruajti karakterin dhe krenarinë e saj për origjinën para-helenike. Në shekullin II para Krishtit, vendi u bë strehë për të gjitha tributë maqedonase dhe epirote të cilat, për t’u mbrojtur nga pushtimet romake, ia mbathën me ardhjen e legjioneve të Paul-Emilit. Duke parë nga jashtë, territori shqiptar duket, në njëfarë mënyre, si i padepërtueshëm por, sapo hyn brenda, vë re vende dhe peizazhe të një bukurie dhe hiri të jashtëzakonshëm. Ndërmjet dy vargmalesh të thepisur e të zhveshur, që nga jashtë duken si

pak tërheqës, shtrihen lugina të hirshme dhe fusha të gjera të begatshme. Prapa brezit shkëmbor dhe të thepisur, shtrihen fusha të gjera dhe pyje të gjelbra ose bojë ari, sipas stinëve. Në anët e grykave të frikshme dhe të vargjeve të ngjeshura të maleve, ndeshesh befas me oaze të bukura, të veshura me bimësi të harlisur. Përrenj bubullitës rrjedhin furishëm nga malet e thikta dhe shndërrohen më poshtë në rrëqe të kristalta e të qeta, që gjarpërojnë nëpër lugina të parfumuara, ku ngrihen pemë të shumta, gjithmonë të gjelbra dhe shkurre e kaçube të shpërndara në relievin ngjyrë smeraldi. Gjatë bregdetit, plazhe të kaltra dhe të qeta si edhe gjire të thella, vizatohen nën këmbët e maleve, majat e të cilave janë të zhytura përjetësisht në retë që i shtyn era.

Kështu është vendi ku për shekuj kanë banuar shqiptarët “bijtë e shqipes”. Duke pasur një lloj izolimi ata ishin quajtur, në mënyrë të përgjithshme, si maqedonas apo Ilirianë, sipas tekave të pushtuesve të ndryshëm. Por ata, krejtësisht indiferentë e mospërfillës ndaj nofkave që u ngjisin, të cilat nuk ndikonin aspak mbi racën e tyre, mbi gjuhën apo mbi

karakterin kombëtar, duket se nuk preokupoheshin për rënien e perandorive ose për ndryshimet e kufijve. Gjithmonë krenarë ata ruajtën pavarësinë e tyre, nga e cila asnjë fuqi nuk mund t’i privonte...

Me gjithë konsekuencat fetare dhe pasoja të tjera që patën nga pushtimi turk, shqiptarët u mbetën besnikë dokeve e zakoneve të të parëve. Tri objektet e devotshmërisë për shqiptarin janë: nderi, familja dhe atdheu. Koncepti i nderit i është ngulitur shqiptarit që në fëmijëri. Ai pranon më mirë vdekjen se sa një fyerje, që s’ka mundur ta lajë. Nuk ka interes apo konsideratë që të vlejë, në mendësinë e tij, më shumë se sa “besa” (fjala e dhënë). Përpara kufomës së babait apo të vëllait, do të respektonte në shtëpinë e tij, edhe vrasësin, në rast se më parë do t’i kishte dhënë “besën”. I huaji gëzon mbrojtjen dhe mbështetjen e të gjithë fshatit, edhe nëse vetëm njëri nga fshatarët, qoftë edhe më i parëndësishmi, do ia kish dhënë atij fjalën e nderit. Shumë pranë kësaj ndjenje qëndron ajo e dinjitetit personal. Thonë, gabimisht, se Shqipëria është vend feudal. Në të vërtetë feudalizmi është i papajtueshëm me atë ndjenjë të nderit dhe të pavarësisë personale, që është tipar i çdo shqiptari, gjer në atë shkallë sa edhe më i thjeshti ndihet i njëjtë, “man for man”, me më të rëndësishmit. Bindja ndaj kryetarit është vetëm një formë e respektit, një detyrë, e fiksuar në mendjen e secilit, që në foshnjëri.

Lidhjet familjare janë tepër të forta te shqiptarët. Kryetari i familjes është drejtuesi, por jo tirani i saj. Ai drejton punët dhe zbatimin e vendimeve, të cilat merren bashkërisht. Bijtë e nipat, edhe pas martesës, vazhdojnë të jetojnë së bashku, në grup. Ka familje që banojnë nën një strehë ose në të njëjtën rrethojë, anëtarët e të cilave arrijnë në gjashtëdhjetë apo tetëdhjetë persona. Çdo krahinë e vendit përbën një shtrirje të territorit, brenda të cilit mendohet se fshatrat janë të populluara nga banorë të së njëjtës familje. Kjo sepse fjala “familje”, në Shqipëri, ka një kuptim shumë të gjerë se kudo tjetër në botën perëndimore. Sa shumë djem dhe vajza kontribuan për këtë tokë, e cila çdo metër katror është larë në gjak

Po sot, pikërisht në këtë shekull të ri, ku ndjesitë patriotike duket se po pluhurosen, dhe “Na të bijtë e shekullit të ri”, të cilëve Migjeni na këndoi me lakonizmin e fjalës së dëlirë, kërkojmë çdo ditë të marrim nga atdheu gjithçka me pretendimin se na takon, Po ne vete, çfarë i kemi dhënë?!...

Gjithë mendimtarët, penë-artët dhe zemërluanët e vërtetë të këtyre trojeve kurrë nuk kërkuar gjë, por ndjenë detyrën e birit ndaj nënës.

Po sot kryefjala e fabulës:
**Na ishte njëherë një shqiptar, që dhe i lidhur në litar
Tek nderi e thirri
Vrig fluturoi
Për atdhe nënë e fëmijë
Dhjetra shpata trupin i përshkoi.**

Rrënjët janë këtu, të forta si lisat e bjeshkëve të larta, detyra ndaj atdheut është më sublimja, ndaj le të punojmë për t’i ndritur faqen vatanit tonë, atë faqe të cilën historitë ndër breza donin t’ia njollosnin. I kemi borxh atdheut, ndaj është koha ta shlyejmë!

Përshtati: MIMOZA GOLIKJA

Pas një jave e gjysmë stërvitjesh në Adriatik dhe Mesdhe, Grupi i Dytë Detar i NATO-s (SNMG2) ndodhet në port pas vendosjes dhe rifurnizimit në Gjirin e Soudës, Kretë.

Grupi i detyrave të integruara shumëkombëshe përbëhet nga shkatërruesi i raketave të drejtuara USS Forrest Sherman, fregata e Marinës Spanjolle Almirante Juan de Borbon, fregata e Marinës Turke TCG Kemalreis dhe fregata e Marinës Helenike HS Kountouriotis. Gjatë këtij dislokimi, grupi kreu ushtrime për të përmirësuar ndërveprimin dhe komunikimin e tyre. Grupi i Dytë Detar i NATO-s (SNMG2) me disa anije nga grupi i punës mbërriti në Gjirin e Soudës për një vizitë të planifikuar. SNMG2 mbërriti me anijen e tij, shkatërruesin e raketave të drejtuara USS Forrest Sherman (DDG 98, Fregata e Marinës Spanjolle Almirante Juan de Borbon (F-102), Fregata e Marinës Turke TCG Kemalreis (F-247) dhe fregata e marinës greke HS Kountouriotis (F462).

Së bashku, si anëtarë të SNMG2, grupi i detyrave kreu aktivitete unike dhe taktike, si ushtrime me guajtje live, ushtrime të luftës elektronike, stërvitje të mbrojtjes ajrore dhe ushtrime komunikimi. Ndërsa operimi së bashku siguron ndërveprueshmëri më të madhe dhe komunikim të përmirësuar gjatë stërvitjeve dinamike, ai gjithashtu mbështet drejtpërdrejt qëllimin dhe parimet e përshkruara në Konceptin Strategjik të NATO-s 2022.

Krerët e shteteve dhe qeverive të NATO-s në Konceptin e ri Strategjik që miratuan për Aleancën në Madrid, më 29 qershor, përcaktuan prioritetet, detyrat kryesore dhe qasjet e Aleancës për dekadën e ardhshme. Koncepti Strategjik përshkruan mjedisin e sigurisë me të cilin përballet Aleanca, ripohon vlerat e NATO-s dhe përshkruan qëllimin kryesor të NATO-s për të siguruar mbrojtjen tonë kolektive. Ai më tej përcakton tre detyrat kryesore të NATO-s për parandalimin dhe mbrojtjen; parandalimi dhe menaxhimi i krizave dhe sigurinë bashkëpunuese.

“Grupi i Dytë Detar i NATO-s (SNMG2) është i përkushtuar për të vënë në praktikë detyrat thelbësore të përshkruara në Konceptin Strategjik”, - tha administratori i Marinës Amerikane Scott Sciretta, komandant i SNMG2. “Duke vepruar si një ekip i vetëm në Mesdhe, ne kemi prioritet fokusimin në përmirësimin e vazhdueshëm. Aleanca është më e fortë së bashku dhe ne do të vazhdojmë të demonstrojmë se si flota jonë e besueshme luftarake, e dislokuar përpara është instrumenti më i fuqishëm, fleksibël dhe i gjithanshëm i fuqisë ushtarake. Ashtu siç kemi sukses kur operojmë së bashku në det, vizitat në port janë gjithashtu mundësi kyçe për të vazhduar ndërtimin e atyre marrëdhënieve jetike midis aleatëve dhe partnerëve.”

Vizita në port ofron një mundësi që Grupi të furnizohet me karburant dhe të rifurnizohet. Detarët do të kenë gjithashtu mundësinë të marrin pjesë në aktivitete rekreative dhe të angazhohen me komunitetet lokale në të gjithë ishullin. Grupi i Dytë Detar i NATO-s (SNMG2) është një grup detyrash i integruar shumëkombësh që projektton një kujtesë të vazhdueshme dhe të dukshme të solidaritetit dhe kohezionit të Aleancës dhe i siguron Aleancës një aftësi të vazhdueshme detare për të kryer një gamë të gjerë detyrash, duke përfshirë ushtrime dhe operacione të botës reale në periudha krize dhe konflikti.

Aktivitetet detare të NATO-s

Oqeanet e botës që na lidhin, janë thelbësorë për tregtinë globale dhe mënyrën tonë të jetesës. Sot, transporti detar përbën 90 për qind të të gjithë tregtisë ndërkombëtare të lëndëve të para dhe mallrave të prodhuara, dhe cisternat bartin më shumë se gjysmën e naftës në botë. Fusha detare është e një rëndësie strategjike për NATO-n dhe NATO është e vendosur të ndihmojë në mbrojtjen e aleatëve të saj nga çdo kërcënim i mundshëm në det ose nga deti. Forcat detare luajnë një rol kritik në mbrojtjen e linjave detare të komunikimit dhe pikave të

Anijet e NATO-s përfundojnë stërvitjet në Mesdheun lindor

mbyttjes, si dhe në sigurimin e furnizimeve dhe përf forcimeve përgjatë rrugëve transatlantike gjatë krizës dhe konfliktit. Strategjia Detare e Aleancës, e rënë dakord në vitin 2011, identifikon qartë parametrat për aktivitetet detare të NATO-s, të cilat mund të mbulojnë mbrojtjen kolektive, parandalimin dhe menaxhimin e krizave, sigurinë bashkëpunuese dhe sigurinë detare. Forcat detare kontribuojnë gjithnjë e më shumë në parandalimin dhe mbrojtjen dhe projektimin e stabilitetit përmes tre funksioneve kryesore: strategjike, sigurisë dhe luftimeve dhe NATO po përforcon pozicionin e saj detar dhe po ndërmerr hapa konkretë për të përmirësuar ndërgjegjësimin e përgjithshëm të situatës detare të Aleancës, për të penguar dhe mbrojtur kundër të gjitha kërcënimeve në fushën detare, për të mbështetur lirinë e lundrimit, për të siguruar rrugët detare dhe për të mbrojtur linjat e saj kryesore të komunikimit.

Aleanca ka Forca të Përhershme Detare, kapacitetin detar shumë të trajnuar të NATO-s për reagim të menjëhershëm dhe nga ana tjetër, programi i stërvitjeve detare dhe të përbashkëta të NATO-s është kyç për ndërveprimin dhe përmirësimin e kompetencave kryesore të luftimeve. NATO aktualisht po kryen operacionin Sea Guardian në Mesdhe dhe po ofron ndihmë për të ndihmuar në trajtimin e krizës së refugjatëve dhe emigrantëve në Detin Egje. Përforsimi i koordinimit dhe bashkëpunimit me Kombet e Bashkuara dhe Bashkimin Europian, si dhe me organizata të tjera rajonale si Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Europë dhe Bashkimin Afrikan është gjithashtu thelbësor për përpjekjet në fushën detare.

Strategjia Detare e Aleancës dhe Qëndrimi Detar i Aleancës

Strategjia Detare e Aleancës 2011 nxjerr katër role detare që Aleanca të kontribuojë në parandalimin dhe mbrojtjen kolektive, menaxhimin e krizave, sigurinë bashkëpunuese dhe sigurinë detare. Që nga viti 2014, përshtatja e Aleancës me mjedisin e ndryshuar të sigurisë është ndjekur në dy drejtime thelbësore: forcimi i qëndrimit parandalues dhe mbrojtës të Aleancës dhe rritja e kontributit të NATO-s në projektimin e stabilitetit. Përforsimi i Qëndrimit Detar të Aleancës është një pjesë integrale dhe ndërsektoriale e zbatimit të këtyre dy pistave dhe u rikonfirmua në Konceptin Strategjik 2022. Strategjia Detare e Aleancës përshkruan katër rolet strategjike të NATO-s ose çfarë bën ajo në fushën detare. Qëndrimi Detar i Aleancës përshkruan funksionet e NATO-s ose mënyrën se si ajo përdor domenin detar dhe forcat detare të Aleancës. NATO po forcon parandalimin dhe qëndrimin e saj mbrojtës në të gjitha fushat. Domeni detar përfshin oqeanet dhe detet, mbi dhe nën sipërfaqe, në të gjitha drejtimet. Është një vazhdimësi dhe është plotësisht e lidhur me domene dhe fusha të tjera. Forcat detare të Aleancës përfshijnë ato forca detare, sensorë dhe aftësi të tjera nën komandën kombëtare ose të NATO-s që kontribuojnë në sigurinë e Aleancës.

Qëndrimi Detar i Aleancës përfshin forcat detare të Aleancës, praninë e tyre brenda fushës detare dhe aktivitetet operacionale dhe bashkëpunuese që ato kryejnë në kryerjen e tre funksioneve, të cilat kontribuojnë në sigurinë e Aleancës:

Funksioni i luftarake: prania e forcave detare krijon efekte strategjike dhe parandaluese, duke përfshirë sigurimin dhe mesazhet, dhe demonstroi synimin e NATO-s për të vepruar pa kufizime dhe sipas nevojës. Fleksibiliteti i forcave detare siguron disponueshmërinë pothuajse të menjëhershme të paketave të forcës në thelb të përshtatshme që japin një sërë opsionesh politike dhe ushtarake tërheqëse, të matura dhe të zbatueshme.

Funksioni i sigurisë: siguria detare është bërë shtylla kryesore e aktiviteteve detare të NATO-s. Aleatët kanë zhvilluar aftësi, taktika, teknika dhe procedura të sofistikuar që lidhen me sigurinë detare. Mirëmbajtja e një mjedisi detar të sigurt mund të ndërmerrret nëpërmjet një sërë operacionesh dhe/ose aktiviteteve të sigurisë detare. Forcat detare mund të ofrojnë një mekanizëm të gatshëm dhe fleksibël dhe shkathtësi të konsiderueshme për një gamë të shkallë të gjerë misionesh dhe detyrash.

Funksioni i luftarake: gjatë kohës së paqes dhe në një krizë, forcat detare janë kryesisht parandaluese në natyrë. Ata mund të kontribuojnë në operacionet konvencionale, parandalimin bërthamor dhe mbrojtjen e raketave balistike, për të çuar përpara interesat e sigurisë së Aleancës. Forcat detare të aleatëve ofrojnë parandalim dhe mbrojtje në detet e tyre të afërta, duke zgjeruar mbrojtjen e territorit të tyre kombëtar dhe mund të projektojnë fuqinë në distancë. Forcat detare mund të kalojnë me shpejtësi nga misionet dhe detyrat me intensitet të ulët në intensitet të lartë. Aftësitë dhe forcat sipërfaqësore, nëntokësore dhe mbi sipërfaqe punojnë së bashku për të ushtruar mohimin ose kontrollin e detit, për të mbështetur përforsimin, për të mbrojtur asetet, për të projektuar fuqinë dhe për të mbështetur forcat e përbashkëta dhe efektet e përbashkëta.

Stërvitjet detare dhe të përbashkëta janë kyçe për ruajtjen dhe zhvillimin e kompetencave luftarake dhe përmirësimin e aftësive të kombinuara detare dhe gatishmërisë së aleatëve për të gjitha operacionet. Disa fusha dhe kompetenca që do të përfshihen në stërvitjet e ardhshme përfshijnë kapacitetet luftarake të nivelit të lartë, si mbrojtja e linjave detare të komunikimit dhe përforsimi i shpejtë, sulmi i transportuesit, forcat amfibe, lufta kundër nëndetësve, sulmi tokësor, sulmi me precizion të thellë dhe i integruar. mbrojtja ajrore dhe raketore; kundërshtimi i kërcënimeve hibride në fushën detare; dhe kundërshtimi i kërcënimeve në hapësirën kibernetike.

Forcat e Përhershme Detare të NATO-s dhe aftësitë

NATO ka Forca të Përhershme Detare (SNF) që i ofrojnë Aleancës një aftësi detare të vazhdueshme, të besueshme dhe të

shkathët që mund të vendoset me shpejtësi në kohë krize ose tensioni. SNF është një forcë parandaluese shumëkombëshe që mund të ofrojë një përgjigje të shpejtë për t'u mbrojtur kundër çdo kundërshtari të mundshëm dhe të kontribuojë në menaxhimin e krizave, bashkëpunimin e sigurisë me partnerët dhe sigurinë detare. Ata kryejnë një program ushtrimesh, manovrash dhe vizitash të planifikuara në port. Në shkurt 2022, kur NATO aktivizoi planet e saj të reagimit të diplomuar në reagim ndaj luftës në Ukrainë, ata u bënë pjesë e Task Forcës së Përbashkët të Gatishmërisë Shumë të Lartë të NATO-s. SNF e NATO-s përbëhet nga katër grupe si, Grupet e Përhershme Detare të NATO-s (SNMGs) të përbëra nga SNMG1 dhe SNMG2; dhe Grupet e Përhershme të Kundërmasave të Minave të NATO-s (SNMCMG1 dhe SNMCMG2).

Të katër Grupet janë integruar në Forcën e Reagimit të NATO-s (NRF), forcën e reagimit të shpejtë të Aleancës.

SNMG1 dhe SNMG2: Grupet e Përhershme Detare të NATO-s janë forca detare shumëkombëshe të integruara të përbëra nga anije nga vende të ndryshme aleate. Këto anije janë përherë në dispozicion të NATO-s për të kryer detyra të ndryshme duke filluar nga ushtrimet deri të misionet operacionale. Ata ndihmojnë gjithashtu për të vendosur praninë e Aleancës, për të demonstruar solidaritetin, për të kryer vizita rutinë diplomatike në vende të ndryshme, për të mbështetur angazhimin e partnerëve dhe për të ofruar një shumëllojshmëri të kapaciteteve ushtarake detare për misionet në vazhdim.

SNMG1 dhe SNMG2 funksionojnë sipas nevojave operacionale të Aleancës, duke ndihmuar kështu në ruajtjen e fleksibilitetit optimal. Ata zakonisht përbëhen nga dy deri në gjashtë anije nga po aq vende anëtare të NATO-s.

Si pjesë e Forcave të Përhershme Detare të NATO-s, SNMG1 dhe SNMG2 bien nën autoritetin e Komandantit Suprem të Aleatëve për Europë (SACEUR). Në dhjetor 2012, Komanda Detare Aleate (MARCOM) u bë qendra operacionale për të gjitha operacionet detare të Aleancës. Si i tillë, autoriteti dhe komanda operacionale mbi SNMG-të zakonisht i delegohen MARCOM-it.

E vendosur në Northwood, Mbretëria e Bashkuar, MARCOM pret gjithashtu Qendrën e Transportit të NATO-s (NSC), e cila është lidhja midis NATO-s dhe komunitetit të transportit tregtar. E drejtuar vazhdimisht nga NATO, NSC është pika kryesore e kontaktit për shkëmbimin e informacionit të transportit tregtar midis autoriteteve ushtarake të NATO-s dhe komunitetit ndërkombëtar të anijeve. Ai gjithashtu luan një rol të rëndësishëm në luftën kundër piraterisë.

SNMCMG1 dhe SNMCMG2: Grupet e Përhershme të Kundërmasave të Minave të NATO-s – SNMCMG1 dhe SNMCMG2, janë forca shumëkombëshe që kryesisht angazhohen në operacionet e kërkimit dhe asgjësimit të mjeteve shpërthyes. SNMCMG2 kryen gjithashtu operacione të asgjësimit historik të municioneve për të minimizuar kërcënimin nga minat që datojnë që nga Luftërat Botërore, duke kontribuar kështu në sigurinë globale të lundrimit.

Të dy grupet SNMCMG janë aset kyçe në Forcën e Reagimit të NATO-s (NRF) dhe janë në gjendje të përmbushin një gamë të gjerë rolesh nga detyrat humanitare deri të operacionet. Ata mund të vendosen në një njoftim të shkurtër dhe shpesh janë asetet e para që hyjnë në një teatër operacional. SNMCMG1 u formua në portin belg të Ostendit më 11 maj 1973 për të garantuar sigurinë e lundrimit rreth porteve të Kanalit Anglez dhe Europës veriperëndimore. I quajtur fillimisht “Kanali i

Forcave Detare të Përhershme”, emri i tij u ndryshua disa herë për të pasqyruar zonën e zgjeruar të veprimit. Sot, Grupi është i aftë të operojë pothuajse kudo në botë. SNMCMG2 u zhvillua nga një forcë gatishmërie për Mesdheun, e cila u krijua në 1969. Ai gjithashtu evoluoi me kalimin e kohës për të pasqyruar përgjegjësitë e tij të reja. SNMCMG2 dhe SNMCMG1 u dhanë të dy emrat e tyre aktual në 2006.

Operacionet/aktiviteti detar i NATO-s

Duke u mbështetur në fuqinë e forcave të saj detare, operacionet detare të NATO-s kanë demonstruar aftësinë e Aleancës për të arritur objektivat strategjike në kontekste shumë të ndryshme.

Operacioni “Sea Guardian”: Në nëntor 2016, operacioni “Sea Guardian” (OSG) u lançua si një operacion fleksibël, duke mbuluar potencialisht deri në shtatë detyra të operacionit të sigurisë detare (MSO). Deri më sot, ky operacion ka kryer tre detyra të qëndrueshme të MSO-së, konkretisht: ngritja e kapaciteteve të sigurisë detare; mbështetje për ndërgjegjësimin e situatës detare; dhe mbështetje për kundër-terrorizmin detar. Operacioni “Sea Guardian” po operon në Detin Mesdhe. Me marrëveshjen e Këshillit të Atlantikut të Veriut – organi më i lartë vendimmarrës politik i NATO-s – OSG mund të ekzekutojë cilëndo nga katër detyrat shtesë të MSO: ruajtja e lirisë së lundrimit; ndalim detar; luftimi i përhapjes së armëve të shkatërrimit në masë; dhe mbrojtjen e infrastrukturës kritike.

OSG bashkon asetet detare nga disa vende aleate për periudha të caktuara kohore. Këto operacione të fokusuara kryhen me një ritëm prej tre javësh të vazhdueshme çdo dy muaj, gjithsej gjashtë në vit. Megjithatë nuk ka prani të përhershme anijesh në det gjatë gjithë vitit, ndërgjegjësimi për situatën detare ruhet gjatë gjithë vitit nëpërmjet rrjetit të informacionit të Komandës Detare Aleate.

Mbështetje për krizën e refugjatëve dhe emigrantëve në Detin Egje: NATO ka kontribuar në përpjekjet ndërkombëtare për të ndihmuar me krizën e refugjatëve dhe emigrantëve. Për këtë qëllim, anijet e NATO-s, që nga shkurti 2016, po kryejnë zbulim, monitorim dhe mbikëqyrje të kalimeve brenda Egjeut, në bashkëpunim me autoritetet përkatëse kombëtare dhe të BE-së. Anijet e NATO-s kanë mbledhur informacion të vlefshëm, i cili është përdorur si nga marina dhe rojet bregdetare greke dhe turke, si dhe nga Frontex (agjencia e menaxhimit të kufijve të BE-së) për të ndërmarrë veprime, për shembull, duke kapur anijet me emigrantë të parë nga NATO. Shkëmbimi i informacionit ndërmjet NATO-s dhe Frontex-it është dëshmuar të jetë një aktivitet i vlefshëm.

Operacioni “Ocean Shield”: Nga viti 2009 deri në 2016, operacioni “Ocean Shield” kontribui në përpjekjet ndërkombëtare për të shtypur piraterinë dhe për të mbrojtur dërgesat e ndihmave humanitare jashtë Bririt të Afrikës, duke pasuar operacionin “Aleat Protector” (mars-gusht 2009) dhe operacionin “Allied Provider” (tetor-dhjetor 2008). NATO vazhdon të angazhohet në përpjekjet kundër piraterisë në atë zonë përmes ndërgjegjësimit të situatës detare dhe lidhjeve të qëndrueshme me aktorët kundër piraterisë.

Operacioni “Active Endeavour”: Nga viti 2001 deri në vitin 2016, operacioni “Active Endeavour” (paraardhësi i operacionit “Sea Guardian”) ndihmoi në parandalimin, zbulimin dhe nëse është e nevojshme ndërprerjen e kërcënimit të terrorizmit në Detin Mesdhe. Operacioni evoluoi nga reagimi i menjëhershëm i NATO-s ndaj sulmeve terroriste kundër Shteteve të Bashkuara të 11 shtatorit 2001

Forcat Ajrore daneze nisin policimin ajror të NATO-s në Islandë

Aeroplanët danezë F-16 do të filluan, më 17 gusht 2022, fluturime policore ajrore nga Baza Ajrore Keflavik, si pjesë e misionit të vazhdueshëm të NATO-s për të mbajtur të mbrojtur dhe të sigurt hapësirën ajrore islandeze.

Detashmenti danez do të punojë së bashku me rojet bregdetare islandeze dhe do të jetë në gatishmëri deri në mes të shtatorit. Ky është dislokimi i pestë i avionëve luftarakë danezë në Islandë, pas dislokimeve në 2009, 2010, 2015 dhe 2018.

NATO vazhdon të mbrojë hapësirën ajrore mbi Islandë ndërsa F-16 të Forcave Ajrore Mbretërore daneze vendosen në bazën ajrore Keflavik për të përgatitur dhe kryer misione të policisë ajrore me Rojet Bregdetare Islandeze.

Duke filluar nga 17 gushti, avionët danezë F-16 do të fillojnë

fluturime të policisë ajrore nga baza ajrore Keflavik e kontrolluar nga Qendra e Kontrollit dhe Raportimit të NATO-s në Keflavik dhe Qendra

Veriore e Operacioneve Ajrore të Kombinuara të NATO-s (CAOC) në Uedem, Gjermani.

“Për herë të tretë në vitin 2022,

ekipi CAOC ka kryer certifikimin e luftëtarëve të NATO-s për të kryer policimin ajror në veriun e lartë mbi Islandë”, - tha koloneli Wilhelm May, Forca Ajrore gjermane, drejtues i ekipit të certifikimit CAOC. “Detashmenti i Forcave Ajrore Mbretërore daneze F-16 ka treguar përsëri se ata zotërojnë taktikat, teknikat dhe procedurat për të mbrojtur qiejt. Ata janë tani në gatishmëri deri në mes të shtatorit dhe punojnë me aleatin e rëndësishëm strategjik të NATO-s. Të lidhur fort me të qëndrueshme dhe arkitektura e dëshmuar e integruar e mbrojtjes ajrore dhe raketore, Forca Ajrore Mbretërore daneze së bashku me Rojet Bregdetare Islandeze shfaqin parandalimin dhe mbrojtjen e Aleancës”, - shtoi ai.

Ky dislokim i pestë i avionëve luftarakë në Danimarkë nënvizon vazhdimësinë dhe qëndrueshmërinë e misionit

aleat në Islandë. Ndërsa vendosen, avionët aleatë mbahen gati dhe mund të nisen për fluturime të policisë ajrore nga CAOC.

Duke pasur parasysh vendndodhjen e saj gjeografike, aleatët, në bashkëpunim me autoritetet islandeze, kanë rënë dakord që marrëveshja e duhur për të ndihmuar në mbajtjen e hapësirës ajrore islandeze të sigurt është ruajtja e një pranije periodike të avionëve luftarakë të NATO-s me bazë në bazën ajrore Keflavik të NATO-s. Fokusi i misionit në kohë paqeje është të kryejë stërvitje rutinë fluturimi dhe ushtrime për Aleancën për të përmbyshur kërkesat dhe nevojat e Islandës për të qëndruar e përgatitur, për të monitoruar dhe për të menaxhuar hapësirën e saj ajrore në kohë paqeje.

SEKRETARI I PËRGJITHSHËM I NATO-S PRET NË TAKIM KURTIN DHE VUÇIÇIN

Stoltenberg: Palët të përmbahen, NATO e gatshme të ndërhyjë nëse rrezikohet qëndrueshmëria në Kosovë

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, z. Jens Stoltenberg, priti më 17 gusht 2022, në Bruksel Presidentin e Republikës së Serbisë, Aleksandar Vuçiq dhe kryeministrin e Kosovës, Albin Kurti. Takimet u zhvilluan të ndara. Stoltenberg fillimisht u takua me Vuçiqin dhe më pas me Kurtin. Pas çdo takimi të ndarë, Sekretari i Përgjithshëm dha një konferencë të përbashkët për shtyp në selinë e NATO-s, veçmas me Vuçiq dhe veçmas me Kurtin.

Këto takime u mbajtën vetëm një ditë para rundit të ri të dialogut midis Kosovës dhe Serbisë, që ndërmjetësohet nga Bashkimi Europian.

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s takohet me Presidentin e Serbisë Aleksandar Vuçiq

Sekretari i Përgjithshëm Jens Stoltenberg u takua me Presidentin e Serbisë Aleksandar Vuçiq, në selinë e NATO-s, më 17 gusht 2022, dhe tha se ai e mirëpriti mundësinë për të vazhduar diskutimet mbi tensionet e fundit në veri të Kosovës. Ndërsa vuri në dukje se situata në terren është përmirësuar, Stoltenberg u bëri thirrje të gjitha palëve të tregojnë përmbajtje dhe të shmangin dhunën.

Stoltenberg më tej përshëndeti raundin e planifikuar të 18 gushtit, të dialogut të ndërmjetësuar nga BE-ja ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës dhe u kërkoi të gjitha palëve të angazhohen në mirëbesim, duke e quajtur dialogun “platformë për të gjetur një zgjidhje që respekton të drejtat e të gjitha komuniteteve”.

Sekretari i Përgjithshëm dhe Presidenti Vuçiq diskutuan gjithashtu luftën brutale të Rusisë kundër Ukrainës. “Është e rëndësishme që komuniteti ndërkombëtar të qëndrojë i bashkuar për të kundërshtuar agresionin e përvokuar të Rusisë dhe që ne të gjithë të ndërmarrim hapa për ta bindur Rusinë që t’i japë fund kësaj lufte”, - tha Stoltenberg. Sekuestrimi i termocentralit bërthamor të Zaporizhzhia nga forcat ruse përbën një kërcënim serioz për sigurinë dhe sigurinë e këtyre objekteve;

rrit rrezikun e një aksidenti apo incidenti bërthamor; dhe rrezikon popullsinë e Ukrainës, të vendeve fqinje dhe të komunitetit ndërkombëtar”, - tha Sekretari i Përgjithshëm. Ai shtoi se është urgjente të lejohet inspektimi nga Agjencia Ndërkombëtare e Energjisë Atomike dhe të sigurohet tërheqja e të gjitha forcave ruse”.

Sekretari i Përgjithshëm vlerësoi më tej partneritetin e gjatë të NATO-s me Serbinë, dhe tha se: “Ne do të vazhdojmë të punojmë me vendin tuaj për të promovuar qëllimin tonë për paqen dhe sigurinë në Ballkanin Perëndimor.

Presidenti serb Aleksandar Vuçiq tha se Serbia do të vazhdojë të respektojë mandatin e KFOR-it në Kosovë në përputhje me ligjin ndërkombëtar, sipas normave të Kombeve të Bashkuara dhe besoj që gjithmonë do të jemi në gjendje të kuptohemi për dëshirën e vetë zotit Stoltenberg dhe tërë NATO-s dhe KFOR-it që të vendosim paqe dhe qëndrueshmëri. Kam thënë se paqja dhe qëndrueshmëria janë të rëndësishme thelbësore për Serbinë, nuk më pëlqen

t’i vë faj askujt dhe as të përdor këto rrëfime fëmijërore”, - tha ai.

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s takohet me kryeministrin e Kosovës Albin Kurtin

Sekretari i Përgjithshëm Jens Stoltenberg u takua me kryeministrin e Kosovës Albin Kurti në selinë e NATO-s, më 17 gusht 2022. Në një konferencë të përbashkët për shtyp, Sekretari i Përgjithshëm përshëndeti zbutjen e fundit të tensioneve në veri të Kosovës dhe u bëri thirrje të gjitha palëve që të veprojnë me përmbajtje dhe të shmangin retorikën e padobishme. Stoltenberg më tej i bëri thirrje Beogradit dhe Prishtinës që të angazhohen pozitivisht dhe në mënyrë konstruktive në raundin e ardhshëm të bisedimeve të ndërmjetësuar nga BE, më 1 gusht, duke e quajtur dialogun mënyrën e vetme drejt paqes së qëndrueshme. Ai shtoi: “Është një mundësi për Kosovën që të demon-

strojë se është një aktor i përgjegjshëm brenda komunitetit euroatlantik”.

Sekretari i Përgjithshëm përsëriti përkushtimin e plotë të NATO-s për misionin dhe mandatin e saj paqeruajtës në Kosovë. Që nga viti 1999, nën mandatin e saj nga Rezoluta 1244 e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara, Forca e NATO-s në Kosovë (KFOR) ka ofruar një mjedis të mbrojtur dhe të sigurt dhe garanton lirinë e lëvizjes për të gjitha komunitetet në Kosovë. “Neutraliteti i KFOR-it është thelbësor për suksesin e misionit të tij, - tha z. Stoltenberg, - dhe KFOR-i është i gatshëm të ndërhyjë nëse rrezikohet stabiliteti”. Kryeministri Kurti njoftoi se nuk ka ndryshuar qëndrim për zbatimin e ndryshimit të targave të makina të banorëve serbë të Kosovës. “Ne do të vazhdojmë me fushatën e implementimit. Përpos kësaj Serbia është pajtuar që nga viti 2018 që të mos prodhojë më targa të tilla dhe të mos krijojë probleme

për serbët që duan të marrin targat e Kosovës. Po zbatojmë diçka që është e ligjshme sipas kushtetutës sonë, dhe diçka për të cilën është zotuar Serbia në dialogun e Brukselit. Ne nuk shohim asnjë mundësi që mund të shkojë përreth kësaj”, - tha kryeministri i Kosovës i pyetur nga gazetarët gjatë konferencës me shefin e NATO-s. Kurti e akuzoi Serbinë se ka kthyer strukturat ilegale në veri të Kosovës në banda kriminale që vendosin barrikada për të bllokuar rrugët. “Në një anë e ke shtetin demokratik të Kosovës dhe policinë profesionale dhe në anën tjetër ke struktura ilegale të Serbisë që janë kthyer në banda kriminale. Ata po vendosin barrikada në rrugë”, - tha ndër të tjera Kurti. Ai përsëriti akuzën ndaj Serbisë se nën ndikimin rus po tenton të destabilizojë Ballkanin. “Qeveria e Kosovës dhe qytetarët e saj kanë arsye të jenë vigjilentë nga qasja shkatërruese e fqinjit tonë në veri nën ndikimin rus”, - tha Kurti.

Arkitektura shqiptare në shekuj

Trashëgimi natyrore është tërësia e vlerave të mjedisit fizik dhe jetësor të trashëguar brez pas brezi.

Vlera materiale, vlerat jo materiale - historike, gjuha, vallet arkitekturore, zakonet, këngët, arkeologjike, traditat, letërsia - fetare artistike.

Monumente Historike

Në territorin e Shqipërisë gjenden një varg kështjellash të cilat datojnë që prej periudhave antike e deri në mesjetë. E veçanta është se disa prej tyre vazhdojnë të banohen edhe në ditët tona. Disa nga kalatë më të njohura janë: kalaja e Krujës, kalaja e Elbasanit, kalaja e Beratit, kalaja e Shkodrës, kalaja e Tepelenës, kalaja e Tiranës, monumenti i Ali Pashë Tepelenës i cili është prej bronzit, me peshë 4 ton. Ai është vendosur në qytetin e Tepelenës.

Monumente arkitekturore: Tempulli “Ngjallja e Krishtit”, Amfiteatri i Butrintit, i Bylisit, i Durrësit, i Apolonisë etj.

Pazari i Krujës, Varri i Kapllan Pashës, Banesa e Shijakasve, Ura e Tabakëve, e Beratit, Mesjetare (Elbasan) etj.

Monumente arkeologjike

Territori i Shqipërisë njihet si një nga vendet me numër të

lartë zonash arkeologjike që dëshmojnë qytetërimin e lashtë ilir. Të tilla janë qyteti: Durrësit, Vlorës, Sarandës, Elbasanit -Beratit, Gjirokastrës, Tiranës, Tepelenës, Shkodrës.

Monumente Fetare

Manastiri i Mesopotamit (Sarandë), Xhamia Mbret (Berat), Xhamia e Hysen Pashës (Berat), Xhamia e Ethem Beut (Tiranë), Teqeja e Dollmës (Kruje), Teqeja e Zallit (Gjirokastrë), Tyrbja e Kapllan Pashës (Tiranë), Kulla e Dervish Aliut (Vlorë), Katedralja Fjetja e Shën Mërisë (Berat), Kisha e Shën Premtes (Kavajë), Kisha e Grabovës (Gramsh), Kisha e Shën Sotirit (Përmet), Fal-torja (Shkodër)

Mozaiku i Tiranës. Mozaiku i Orfeut (Durrës), Skulptura e Skënderbeut, Skulptura “I Urituri” (Odise Paskali), Monumenti i Pavarësisë.

Monumente Mjedisore

Monumentet mjedisore përbëjnë vlera të trashëgimisë kombëtare, duke u radhitur në kategorinë e tretë të zonave të mbrojtura. Ato gëzojnë mbrojtjen e kategorisë së parë. Të tilla monumente janë: Kanioni i Osumit, Liqeni i luleve, Shpella e piratëve, Burimi i syrit të kaltër, Shkëmbi i Kavajës, Liqeni i Degës - Liqeni i Ohrit, Hinka e Kosovës, Shpella e Kabashit.

Në kulturën e shqiptarëve ka lënë gjurmën e saj të thellë historia e tyre e brendshme dhe e jashtme. Gjatë sundimit osman jeta kulturore u fashit, monumentet e kulturës materiale e shpirtërore u

zhdukën nën rrënojat e shkatërrimit të luftërave; gjysmëhëna e uli kryqin dhe gati dy të tretat e popullatës në fund të shek. XVII ishin konvertuar në fenë islame. Qëndresa në fushën e kulturës u shpreh në radhë të parë përmes lëvrimit të shqipes nëpërmjet botimeve të teksteve fetare. Reforma protestante gjallëroi shpresat e zhvillimit të gjuhës e të traditës letrare vendëse kur prifti Gj. Buzuku në 1555 shkroi veprën e parë në shqip “Meshari”.

Qyteti mesjetar

Qytete që lidhen me fortifikimet, si Berati, Gjirokastra etj., të cilët shtrihen në terrene të rrafshët ose të pjerrët si Tirana, Kavaja, Elbasani.

Qytetet me kështjella janë dhe qytetet më të lashta, por dhe më të zhvilluarit. Fillimisht, qyteti është i lidhur me fortifikimin, por më vonë me lindjen e varosheve, qyteti shtrihet jashtë fortifikimit. Terrenet e thyer janë dhe mbrojtje natyrale. Terreni i pjerrët ka ndikuar mjaft në krijimin e ansambleve arkitektonike me orientim të detyruar, ku të gjitha ndërtimet i vishen faqes së kodrës, duke krijuar ndërtime organike dhe kompakte. Ngushtica e truallit përbën një problem në këtë rast. Ndërtimet vendosen në formë vargu si në lagjen Mangalem të Beratit ose kanë shtrirje më të lirë si në disa lagje të Gjirokastrës. Lidhja me terrenin, rrit monumentalitetin e këtyre ansambleve. Banesa del drejtpërdrejt në rrugë, duke marrë pjesë aktivisht në formimin e saj. Terreni ka kushtëzuar ndërtimin e banesës 2-3 kat, e cila për vetë kompozimin vertikal dhe vendosjen në formë shkallësh, është elementi kryesor mbisundues në krejt formulimin arkitektonik. Ndërtimet e kultit humbasin në këto ansamble, duke u shkrirë me masën dinamike të ansamblit të banesave në formë shkalle që është edhe elementi më i qenësishëm arkitektonik i këtij kompozicioni.

Një karakter tjetër kanë qendrat qytetare apo lagjet në terren të rrafshët. Ndërtimet janë të rralla, me troje të mëdha dhe të rrethuar me mure të lartë. Banesa shumë rrallë merr pjesë në formulimin e rrugës. Gjelbërimi i dendur shpesh mbulon banesën. Qetësia kompozicionale këtu thyhet vetëm nga ndërtimet e kultit mysliman. Ato zakonisht ndërtohen në sheshe, duke bërë më të përcaktueshme efektin e volumeve të tyre dinamike. Në qytetin mesjetar shtrësat e pasura nga ato të varfra dalloheshin nga banesa. Banesat e të pasurve ndërtoheshin në troje të përshtatshme, të gjera, plot dritë e gjelbërim, kurse shtëpitë e të varfërve në troje të ngushta dhe pa shumë dritë. Dasitë fetare janë pasqyruar gjithashtu në qytetin shqiptar mesjetar.

Në qytetet me mure mbrojtës, rrugët kryesore zënë fill nga hyrjet e kalasë duke u shpërndarë pastaj në një mori rrugësh dytësore që ndiqnin në përgjithësi vijat e izohipsave. Por lindte nevoja dhe e rrugëve pingule me to, të cilat realizoheshin në formën e shkallëve. Një vend të rëndësishëm luajnë dhe rrugët që lidhin qendrën tregtare me zonat e banimit si dhe rrugët midis lagjeve. Në qytetet e rrafshëta, rrugët kryesore janë vazhdim i atyre që lidhin qytetin me qytetet e tjera. Në vend të rrugëve të ngushta të qyteteve shkëmbore, në qytetin e rrafshët rrugët janë më të gjera, por shpesh pa krye, të cilat shtrihen me kalldrëm.

Gjelbërimi është karakteristik tjetër e qytetit të asaj kohe. Veçanërisht në lagjet me terren të thyer, gjelbërimi bën lidhjen e ndërtimeve me trojet në mënyrë të natyrshme, duke theksuar karakterin monumental të saj.

Në gjendjen e sotme, qytetet-muze të Beratit, Gjirokastrës, (të dy këto qytete mbrohen nga UNESCO) si edhe qendrat historike të Elbasanit dhe Korçës, i përgjigjen në kompozim urbanistik arritjeve të shek. 18-19.

Në arkitekturën e ndërtimeve qytetare një vend të rëndësishëm zë banesa, për vetë përhapjen e gjerë dhe vlerën e realizimeve arkitektonike në të gjitha trevat e Ballkanit të banuar nga shqiptarët. Banesa pati lulëzimin e saj gjatë shek. 18-19, ku ajo dallohet për një tipologji të pasur dhe të kristalizuar, si dhe për arritje me vlera të mëdha si në fshat dhe në qytet. Lëvizja e madhe e rilindjes kombëtare që përkon me lindjen e marrëdhënieve kapitaliste, u pasqyrua në pasurinë e madhe të vlerave arkitektonike të banesës.

Banesa qytetare dallohet në tipologji nga banesa fshatare, sidomos nga ajo e Shqipërisë së veriut. Banesa qytetare në shumicën e rasteve është banesë një familjare, por rrallë hasim dhe banesa për dy vëllezër që zhvillohen në simetri sipas një aksi.

Banesa qytetare gjatë shekujve XVI-XIX

Sipas kompozimit planimetriko-volumor, banesa qytetare klasifikohet në 4 grupe:

Banesa shqiptare me shtëpi me:

- vatër zjarri (banesa Tiranase)
- Banesa me hajat
- Banesa me çardak
- Kulla qytetare (banesa gjirokastrite)

Urbanistika dhe Arkitektura e qyteteve shqiptare në gjysmën e parë të shek. XX

Kjo periudhë përkon me pushtimin austro-hungarez, mbas saj me periudhën e qeverisë së Fan Nolit, vazhdon me mbretërinë e Zogut, dhe, në fund me pushtimin Italian. Qytetet shqiptare me fizionomi mesjetare fillojnë t’i nënshtrihen studimeve të mirëfillta urbanistike të realizuara nga arkitektë austro-hungareze, të cilat tentonin t’i jepnin qyteteve shqiptare pamjen e qyteteve europiane.

Më 1920 Tirana shpallet kryeqytet i Shqipërisë dhe qeveria e Fan Nolit vendos t’i japë qytetit pamjen dinjitoze të një kryeqyteti European, i cili duhet të ishte njëkohësisht dhe qendër administrative. Për këtë arsye projektohet për herë të parë sheshi në qendër të qytetit (sheshi Skënderbej), ku u hodhën njollat e para të godinave qeveritare, si dhe aksi historik Veri-Jug i bulevardit të madh, në të cilin bën pjesë ky shesh, dhe që ka autor inxhinier Eshref Frashërin, ministër në qeverinë e Fan Nolit, së bashku me dy autorë të tjerë; njëri italian Chiaravelli dhe tjetri austriak Weiss.

Mbreti Zog i dha një rëndësi të madhe planeve rregulluese të qyteteve kryesore të vendit, një pjesë e të cilave gjeti zbatim. Më 1930, në Tiranë fillon zbatimi i bulevardit të madh, i quajtur

bulevardi “Mbreti Zog”, dhe ndërtimi i ministrive. Gjithashtu zgjerohen rrugët kryesore të qytetit dhe përcaktohet kufiri i qytetit. Më 1931, kufiri i kryeqytetit brenda përshkruante një sipërfaqe prej 600 hektarësh dhe përcaktoheshin zonat e zhvillimit në perspektivë, si p.sh. zona industriale, e banimit, e gjelbëruar etj. Në këtë periudhë autorët e planeve rregulluese janë arkitektët austriakë, ku veçojmë arkitektin Kohler.

Në periudhën e pushtimit nga Italia fashiste, pas 1939, arkitektët italianë rishikojnë të gjitha planet rregulluese të qyteteve kryesore ose i bëjnë nga fillimi. Arkitektura dhe Urbanistika në këtë periudhë është racionale, pra e tipit fashist. Dallohet kompleksi i “sëpatës së liktorit” në fund të bulevardit kryesor të Tiranës i përbërë nga Stadiumi, zyrat e Fashos (tani UT) dhe dy godinat anash bulevardit. Arkitektët italianë, ku veçohet arkitekti Gerardo Bosio, Ivo Lambertini dhe Ferdinando Poggi, kanë realizuar hartimin e planeve rregulluese të Tiranës, Durrësit, Vlorës, Elbasanit, Beratit, Petrelës, Sarandës etj., në të cilat përveç arkitekturës dhe urbanistikës racionale, respektohet psikologjia dhe tradita e shqiptarit të lidhur me pronën private etj.

Ato e projektuan Tiranën sipas karakterit ekstensiv me vila private, duke ruajtur zonat historike në qendër me xhaminë, teqenë, Kullën e Sahatit, të cilat merren si pika referimi. Planet rregulluese të qyteteve shqiptare të vitit 1942 të realizuara nga arkitektët italianë janë marrë për bazë në linjat e tyre kryesore në planet rregulluese mbas Çlirimit.

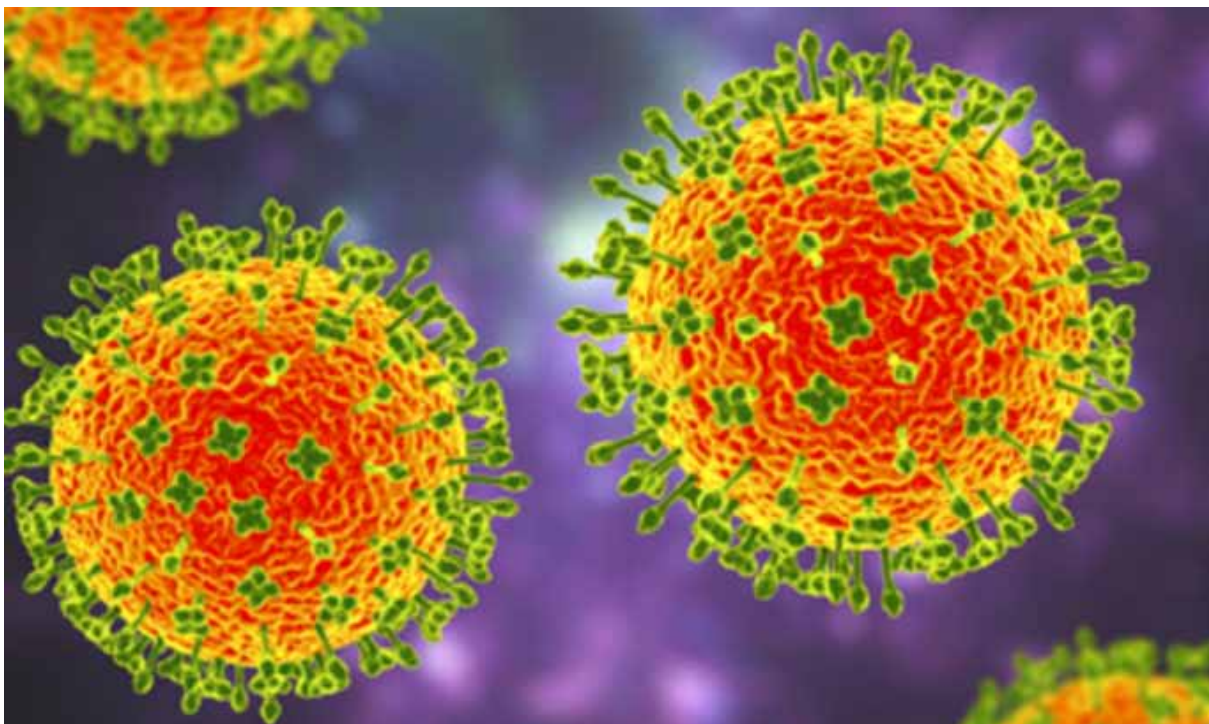
“Piramida” e ndërtuar si muzeum për diktatorin Enver Hoxha dhe e konvertuar me 1992 në Qendër ndërkombëtare të Kulturës të asaj Kulture që ai, Enver Hoxha, ia privoi shqiptarëve për 50 vjet të qeverisjes së tij drakoniane.

Henipavirusi Langya nën monitorimin e ECDC

Si pjesë e aktiviteteve të tij të inteligjencës epidemike, ECDC po monitoron shfaqjen e infeksioneve me patogenë njerëzorë në zhvillim, duke përfshirë viruset e gjinisë Henipavirus.

Sipas një grupi shkencëtarësh kinezë, zbulimi i një henipavirusi të panjohur më parë, filogjenetikisht të dallueshëm, të quajtur henipavirus Langya (LayV), u raportua në Kinë. Bazuar në informacionin e kufizuar aktualisht në dispozicion, rreziku për qytetarët e BE-së që vizitojnë ose banojnë në provincat Shandong dhe Henan të Kinës, ku u raportua virusi, konsiderohet shumë i ulët. Në mënyrë të ngjashme, rreziku i infektimit për qytetarët e BE-së në Evropë konsiderohet shumë i ulët.

Virusi u identifikua përmes mbikëqyrjes sentinel të rasteve febrile me një histori të ekspozimit të fundit të kafshëve në Kinën lindore. Midis prillit 2018 dhe gushtit 2021, 35 pacientë me infektion akut LayV u zbuluan në provincat Shandong dhe Henan të Kinës. U raportuan simptomat/shenjat e mëposhtme: ethe, lodhje, kollë,

anoreksi, mialgji, nauze, dhimbje koke dhe të vjella.

Shumica (85%) e rasteve për të cilat disponohet informacion për profesionin ishin fermerë. Një seroanketim i kafshëve shtëpiake zbuloi seropozitivitet të dhitë (në 2% të serumeve të testuara)

dhe qentë (5% të serumeve të testuara.) Mostrat e brejtësve të egër dhe syve u testuan për infektionin LayV. ARN virale u zbulua në tre lloje të brejtësve dhe dy llojeve, kryesisht në degëzat Crocidura lasiura.

Nuk u identifikua asnjë lidhje

epidemiologjike midis rasteve në studim. Kjo do të mbështeste hipotezën e transmetimeve sporadike zoonotike, kryesisht duke qenë se një pjesë e madhe e rasteve janë fermerë, pra më shumë gjasa për të qenë në kontakt me kafshët sesa popullata e përgjithshme.

Nuk ka asnjë tregues të transmetimit nga njeriu te njeriu; megjithatë, mundësia nuk mund të përjashtohet. Hulumtime të mëtejshme do të kërkojnë për të kuptuar mënyrën(et) e transmetimit të LayV.

Asnjë vdekje midis rasteve nuk u raportua nga autorët, gjë që mund të sugjeronte një ashpërsi relativisht të ulët të sëmundjes. Simptomat dhe shenjat e raportuara nuk janë specifike, kështu që nuk mund të përjashtojmë shfaqjen e rasteve njerëzore para vitit 2018 dhe një shpërndarje më të gjerë gjeografike të virusit.

Henipaviruset kanë një gamë të gjerë strehuesish dhe, ndërkohë që dyshohet se janë një rezervuar natyral nga autorët.

Zbulimi i këtij virusi të gjinisë Henipavirus nuk është përshkruar më parë, prandaj, kjo nxjerr në pah rrezikun e vazhdueshëm të shfaqjes së patogenëve (të rinj). Këto gjetje bazohen në një numër relativisht të ulët rastesh dhe do të kërkojnë hetime dhe kërkime të mëtejshme për të kuptuar më mirë karakteristikat epidemiologjike dhe mikrobiologjike të sëmundjes dhe virusit. Mbikëqyrja për shfaqjen e patogenëve mbetet një mjet kritik për përgjigjen e hershme ndaj patogenëve të mundshëm pandemikë.

Qëndroni të lidhur, por në një mënyrë tjetër

Pothuajse 10 vjet më parë EIGE priti diskutimin e parë online mbi platformën e re dhe inovative të bashkëpunimit që krijuam: “EuroGender”. Që atëherë, “EuroGender” u rrit në numrin e përdoruesve dhe vazhdoi të zhvillonte funksionalitetet që ofronte.

Dy vitet e fundit ne të gjithë përjetuam një ndryshim të madh në mënyrën se si punojmë. Shumica prej nesh duhej të menaxhonim detyrat tona, aktivitetet brenda organizatave tona dhe partive të jashtme, duke përdorur një bollëk mjedesh të disponueshme për bashkëpunim online.

Për një platformë si “EuroGender”, është e vështirë të vazhdosh me evolucionin në mjedisin e sotëm të punës. Ne besojmë se zhvillimi dhe mbajtja e veglave tona të bashkëpunimit në shtëpi nuk është një fushë që EIGE duhet të vazhdojë të investojë. Ne kemi vendosur të zëvendësojmë “EuroGender” dhe të bashkëpunojmë me komunitetin e barazisë gjinore në mënyra të ndryshme dhe më inovative.

Ukrainë: BE-ja ka koordinuar dërgimin e më shumë se 60 000 tonëve ndihma për shpëtimin e jetës

BE-ja ka koordinuar dërgimin e 66 224 tonëve ndihmë në natyrë për Ukrainën nga 30 vende nëpërmjet Mekanizmit të Mbrojtjes Civile të BE-së. Ndihma e ofruar përfshin 180 autoambulanca, 125 automjete zjarrfikëse, 300 gjeneratorë të energjisë elektrike, 35 mjete makinerish të rënda dhe 4 ura ponton. Ky është deri tani operacioni më i madh, më jetëgjatë dhe më kompleks nëpërmjet Mekanizmit të Mbrojtjes Civile të BE-së që nga themelimi i tij në vitin 2001, me një vlerë të vlerësuar deri më tani mbi 425 milionë euro. Për të mbështetur këtë operacion, qendrat logjistike janë ngritur në Poloni, Rumania dhe Sllovakia, ku ndihma më pas dërgohet drejtpërdrejt në Ukrainë.

Komisioneri për Menaxhimin e Krizave, Janez Lenarčič tha: “Të gjithë jemi të tmeruar nga mizoritë e Rusisë në Ukrainë. Duke ofruar ndihmë emergjente, ne të paktën mund të lehtësojmë presionin e jashtëzakonshëm mbi sistemet e reagimit ndaj emergjencave të Ukrainës. Sot kemi arritur një moment historik të rëndësishëm - mbi 60 000 ton ndihmë në natyrë të koordinuar nëpërmjet Mekanizmit të Mbrojtjes Civile të BE-së ka mbërritur në Ukrainë. I jam jashtëzakonisht mirënjohës çdo shteti anëtar, së bashku me Norvegjinë, Turqinë dhe Maqedoninë e Veriut për ofrimin e ndihmës që më pas e kemi kanalizuar në mënyrë më efektive përmes Mekanizmit. Ky solidaritet është prova se BE-ja është me Ukrainën jo vetëm me fjalë, por edhe me veprime.”

Më 15 shkurt, Ukraina aktivizoi Mekanizmin e Mbrojtjes Civile të BE-së në përgatitje për një emergjencë në shkallë të gjerë. Që atëherë, Qendra e Koordinimit të Reagimit Emergjent të BE-së ka mbajtur kontakte të ngushta me autoritetet ukrainase për të përcaktuar nevojat specifike dhe për të koordinuar reagimin e BE-së ndaj krizës.

BE vazhdon të marrë oferta të reja për Ukrainën nga shtetet e saj anëtare edhe sot. Ofertat më të fundit nëpërmjet Mekanizmit përfshijnë, shtretër spitalor dhe komplete higjienike nga Austria, një ambulancë dhe pajisje mjekësore nga Norvegjia, pajisje strehimi nga Finlanda, pajisje personale mbrojtëse nga Gjermania, ilaçe nga Çekia dhe Sllovakia, gjeneratorë të energjisë nga Italia dhe pajisje për furnizim me energji nga Franca.

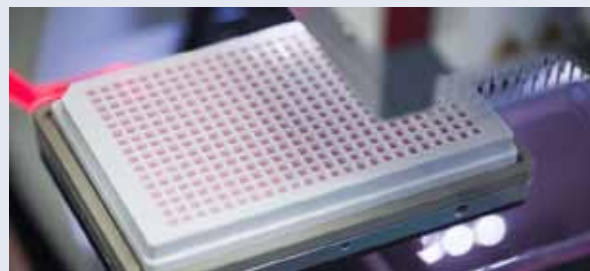
Qendra e Koordinimit të Reagimit Emergjent të BE-së po funksionon 24/7 për të ofruar ndihmë të mëtejshme bazuar në nevojat specifike të treguara nga Ukraina.

Që nga fillimi i pushtimit rus më 24 shkurt, nevojat humanitare në Ukrainë janë rritur në nivele të paprecedentë. Lufta e vazhdueshme rrezikon jetën e civilëve dhe shkakton dëme të rënda në banesa, furnizim me ujë dhe energji elektrike, ngrohje, por edhe infrastrukturë publike si shkolla dhe objekte shëndetësore. Miliona njerëz nuk kanë akses në nevojat bazë. BE-ja ka mobilizuar të gjitha burimet e mundshme për të mundësuar ndihmën emergjente në Ukrainë.

Në përgjigje të agresionit ushtarak të Rusisë kundër Ukrainës, Komisioni Evropian po koordinon operacionin e tij më të madh ndonjëherë nën Mekanizmin e Mbrojtjes Civile të BE-së. Të 27 vendet e BE-së, plus Norvegjia, Turqia dhe Maqedonia e Veriut, kanë ofruar ndihmë në natyrë duke filluar nga furnizimet mjekësore dhe sendet e strehimit deri te automjetet dhe pajisjet e energjisë. Duke pasur parasysh nevojën e madhe për furnizime mjekësore në Ukrainë, BE-ja ka vendosur gjithashtu rezervat e saj strategjike të shpëtimit të BE-së. Komisioni Evropian ka ndarë 348 milionë euro për programet e ndihmës humanitare për të ndihmuar civilët e prekur nga lufta në Ukrainë. Kjo përfshin përkatësisht 335 milionë euro për Ukrainën dhe 13 milionë euro për Moldavinë. Financimi humanitar i BE-së po ndihmon njerëzit brenda Ukrainës duke u ofruar atyre ushqim, ujë, sende thelbësore shtëpiake, kujdes shëndetësor, mbështetje psiko-sociale, strehim emergjent, mbrojtje dhe ndihmë në para për të mbuluar nevojat e tyre themelore.

22 milionë euro në mbështetje për një kompani polake për zbulimin, kërkimin dhe zhvillimin e trajtimeve të reja të kancerit

Banka Europiane e Investimeve (EIB) po ofron 22 milionë euro (më shumë se 100 milionë zloti polake) në financim për “Ryvu Therapeutics”, një kompani polake për zbulimin dhe zhvillimin e barnave në fazën klinike, e cila është e përkushtuar për zhvillimin e terapive të reja me molekula të vogla për t’u përmbushur nevojat mjekësore në onkologji. Financimi sigurohet sipas Instrumentit të huadhënies së rrezikut të BEI-së, i cili është përshtatur me nevojat specifike të financimit të kompanive inovative me rritje të lartë. Fondi European për Investime Strategjike (EFSI), pjesë e Planit të Investimeve për Europën, e mbështet këtë financim me garanci. Kjo mbështetje do të ndihmojë “Ryvu” të financojë zhvillimin e trajtimeve të reja të kancerit nga zbulimi deri në provat klinike. Si qëllim përfundimtar, “Ryvu” synon të adresojë kufizimet klinike të trajtimeve aktuale onkologjike dhe t’u sigurojë pacientëve qasje në terapi inovative për tumoret hematologjike dhe të ngurta. Falë aktiviteteve të kërkimit dhe zhvillimit me bazë në Krakov, investimi shtesë në “Ryvu” do të kontribuojë në krijimin e vendeve të reja të punës me aftësi të larta dhe do të inkurajojë rritjen ekonomike në rajon. Valdis Dombrovskis, zëvendës President Ekzekutiv për një Ekonomi që funksionon për njerëzit, tha: “Unë e mirëpres këtë investim nga EIB, i mbështetur nga Plani i Investimeve për Europën, në kompaninë polake “Ryvu Therapeutics”. Ky është një lajm i mrekullueshëm për konkurrencën e Europës dhe vendndodhjen e saj si një qendër kërkimore për inovacionet që ndryshojnë dhe shpëtojnë jetët e njerëzve. Financimi shtesë do t’i kushtohet zbulimit, kërkimit dhe zhvillimit të trajtimeve inovative për trajtimin e pacientëve me kancer. Këto investime do të mbështesin gjithashtu ekonominë rajonale dhe do të krijojnë vende pune shumë të kualifikuara në këtë proces. Plani i Investimeve për Europën deri më tani ka mobilizuar 524.3 miliardë euro investime, duke përfutur më shumë se 1.4 milionë ndërmarrje të vogla dhe të mesme. Një deklaratë për shtyp është në dispozicion në internet.

Mbrojtja kibernetike, më shumë se një çështje IT-je

E poka e zgjerimit të globalizimit krijoi një mjedis sigurie të lidhur fort me sigurinë e informacionit të botës dixhitale. Domeni kibernetik po krijon mundësi të mëdha për kundërshtarët që të kryejnë veprime për përfitimet e tyre dhe për të dëmtuar qeveritë dhe individët.

Megjithatë, dinamika strategjike e hapësirës kibernetike është një mundësi për shtetet që të imponojnë të gjitha instrumentet e tyre të pushtetit kombëtar mbi konkurrentët e tyre.

Në thelb, shoqëritë po bëhen më të varura teknologjikisht se kurrë më parë. Mbrojtja e infrastrukturës së informacionit kritik të bazuar në kibernetikë është një shqetësim kryesor për të gjithë kombet.

Për çdo shtet, qasja e integruar dhe gjithëpërfshirëse ndaj sigurisë dhe menaxhimit të informacionit duhet të bazohet në një bazë të tërë qeveritare. Siguria kibernetike po kthehet në një sfidë për sigurinë kombëtare dhe kërkon bashkëpunim ndërmjet subjekteve qeveritare dhe joqeveritare. Një koncept i tërë i qasjes së qeverive do të jetë një akt i unitetit të përpjekjeve midis të gjithë palëve të interesuara për të maksimizuar një unitet veprimi bashkëpunues për të luftuar kërcënimet kibernetike.

Rëndësia e të kuptuarit saktësisht të rolit të ushtrisë në përpjekjet kombëtare për sigurinë kibernetike, aftësitë që mund të ofrohen gjatë gjithë procesit të kuadrit kombëtar të sigurisë kibernetike është thelbësore për të siguruar rolet dhe përgjegjësitë e duhura për të mbrojtur hapësirën kibernetike. Në këtë hulumtim do të trajtohen kërcënimet kibernetike në zhvillim, rëndësia e sigurisë kibernetike dhe roli i ushtrisë në sigurinë kibernetike.

Çfarë është siguria kibernetike?

Siguria kompjuterike ose thjesht siguria kibernetike, konsiston në mbrojtjen e të dhënave dhe programeve jetike për funksionimin e teknologjive si kompjuterët, celularët apo të ashtuquajturat clouds (retë).

Në përgjithësi, siguria kibernetike është përgjegjëse për mbrojtjen e informacionit thelbësor (softuer, rrjete kompjuterike, skedarë, etj.) që përmbahen në një sistem kompjuterik, nga sulmi i malware që dëmtojnë sistemet dhe përdoruesit.

Ai ndryshon nga “siguria e informacionit” sepse fokusohet në të dhënat e ruajtura në media kompjuterike, ndërsa, për të folur për sigurinë e informacionit, duhet t’i referohemi privatësisë së çdo individi.

Për të minimizuar rreziqet për infrastrukturën kompjuterike ose informacionin, siguria kibernetike lejon vendosjen e udhëzimeve të tilla si kufizime ose protokolle, për të garantuar mbrojtjen e tyre.

Objekti kryesor i kësaj teknologjie është mbrojtja e infrastrukturës kompjuterike, garantimi i funksionimit të duhur të pajisjeve dhe parashikimi i çdo eventualiteti (dështime, ndërprerje të energjisë, sabotim, ndër të tjera) që prek sistemet kompjuterike.

Mbrojtja e infrastrukturës, nga ana tjetër, u mundëson përdoruesve ta përdorin atë në mënyrë të sigurt dhe pa dobësi në informacionin e përdorur, i cili shquhet si një element qendror i sigurisë kibernetike.

Praktikisht përdoret nga individë dhe ndërmarrje private ose shtetërore, për t’u mbrojtur nga aksesit i paautorizuar në qendrat e të dhënave dhe sistemet e tjera të kompjuterizuara.

Pse është e rëndësishme siguria kibernetike?

Me një numër në rritje të përdoruesve, pajisjeve dhe programeve në sipërmarrjet moderne, kombinuar me sasinë e shtuar të të dhënave, shumë prej të cilave janë të ndjeshme ose konfidenciale, rëndësia e sigurisë kibernetike vazhdon të rritet. Vëllimi në rritje dhe sofistikimi i sulmuesve kibernetikë dhe teknikave të sulmit e përkeqësojnë problemin edhe më tej.

Cilat janë elementet e sigurisë kibernetike dhe si funksionon ajo?

Fusha e sigurisë kibernetike mund të ndahet në disa seksione të ndryshme, koordinimi i të cilave brenda organizatës është vendimtar për suksesin e një programi të sigurisë kibernetike. Këto seksione përfshijnë: Sigurinë e aplikacionit; Sigurinë e informacionit ose të të dhënave; Sigurinë e rrjetit; Rimëkëmbjen nga fatkeqësitë/planifikimin e vazhdimësisë së biznesit; Sigurinë operacionale; Sigurinë në renë kompjuterike; Sigurinë e infrastrukturës kritike; Sigurinë fizike; Edukimin e përdoruesit fundor.

Ruajtja e sigurisë kibernetike në një peizazh kërcënimi në zhvillim të vazhdueshëm është një sfidë për të gjitha organizatat. Qasjet tradicionale reaktive, në të cilat burimet u vendosën për mbrojtjen e sistemeve kundër kërcënimeve më të mëdha të njohura, ndërsa kërcënimet më pak të njohura ishin të pambrojtura, nuk janë më një taktikë e mjaftueshme. Për të vazhduar me ndryshimin

e rreziqeve të sigurisë, është e nevojshme një qasje më proaktive dhe adaptive. Disa organizata kryesore këshilluese për sigurinë kibernetike ofrojnë udhëzime.

Cilat janë përfitimet e sigurisë kibernetike?

Përfitimet e zbatimit dhe mirëmbajtjes së praktikave të sigurisë kibernetike përfshijnë:

- Mbrojtjen e biznesit kundër sulmeve kibernetike dhe shkeljeve të të dhënave.
- Mbrojtje për të dhënat dhe rrjetet.
- Parandalimin e aksesit të paautorizuar të përdoruesit.
- Kohën e përmirësuar të rikuperimit pas një shkeljeje.
- Mbrojtje për përdoruesit përfundimtarë dhe pajisjet e pikës fundore.
- Pajtueshmëria rregullatore.
- Vazhdimësi të biznesit.
- Përmirësimi i besimit në reputacionin dhe besimin e kompanisë për zhvilluesit, partnerët, klientët, palët e interesuara dhe punonjësit.

Cilat janë llojet e ndryshme të kërcënimeve të sigurisë kibernetike?

Procesi i vazhdimit të teknologjive të reja, tendencave të sigurisë dhe inteligjencës së kërcënimeve është një detyrë sfiduese. Është e nevojshme për të mbrojtur informacionin dhe asetet e tjera nga kërcënimet kibernetike, të cilat marrin shumë forma. Llojet e kërcënimeve kibernetike përfshijnë:

Malware, është një formë e softuerit me qëllim të keq në të cilin çdo skedar ose program mund të përdoret për të dëmtuar një përdorues kompjuteri. Kjo përfshin depërtimet, viruset, Trojan dhe spyware.

Ransomware, është një lloj tjetër malware. Ai përfshin një sulmues që bllokun skedarët e sistemit kompjuterik të viktimës, zakonisht përmes enkriptimit, dhe kërkon një pagesë për t’i de-shifruar dhe zhbllokuar ato.

Inxhinieria sociale, është një sulm që mbështetet në ndërveprimin njerëzor për të mashtruar përdoruesit për të thyer procedurat e sigurisë për të fituar informacione të ndjeshme që zakonisht mbrohen.

Phishing, është një formë e inxhinierisë sociale, ku dërgohen email-e mashtrues ose mesazhe me tekst që ngjajnë me ato nga burime me reputacion ose të njohur. Shpesh sulmet e rastësishme, qëllimi i këtyre mesazheve është të vjedhin të dhëna të ndjeshme, të tilla si kartën e kreditit ose informacionin e hyrjes.

Spear phishing, është një lloj sulmi phishing që ka një përdorues të synuar, organizatë ose biznes.

Kërcënimet e brendshme, janë shkelje të sigurisë ose humbje të shkaktuara nga njerëzit, për shembull, punonjësit, kontraktorët ose klientët. Kërcënimet e brendshme mund të jenë me natyrë keqdashëse ose të pakujdesshme.

Sulmet e mohimit të shërbimit të shpërndarë (DDoS), janë ato në të cilat sisteme të shumta ndërpresin trafikun e një sistemi të synuar, të tillë si një server, website ose burim tjetër rrjeti. Duke e përmbytur objektivin me mesazhe, kërkesa për lidhje ose pako, sulmuesit mund të ngadalësojnë sistemin ose ta rrëzojnë atë, duke parandaluar përdorimin e trafikut legjitim.

Kërcënimet e avancuara të vazhdueshme (APT), janë sulme të shënjestruara të zgjatura, në të cilat një sulmues depërton në

një rrjet dhe mbetet i pazbuluar për periudha të gjata kohore me qëllim vjedhjen e të dhënave.

Sulmet Man-in-the-Middle (MitM), janë sulme përgjuese që përfshijnë një sulmues që përgjon dhe transmeton mesazhe midis dy palëve që besojnë se janë duke komunikuar me njëra-tjetrën.

Sulme të tjera të zakonshme përfshijnë botnet, sulme si pasojë e shkarkimit, komplete shfrytëzimi, malvertising, vishing, sulme të mbushjes së kredencialeve, sulme të skriptimit në faqe (XSS), sulme të injektimit SQL, kompromis me email biznesi (BEC) dhe shfrytëzime të ditës zero.

Cilat janë sfidat kryesore të sigurisë kibernetike?

Siguria kibernetike sfidohet vazhdimisht nga hakerët, humbja e të dhënave, privatësia, menaxhimi i rrezikut dhe ndryshimi i strategjive të sigurisë kibernetike. Numri i sulmeve kibernetike nuk pritet të ulet në të ardhmen e afërt. Për më tepër, rritja e pikave të hyrjes për sulme, të tilla si me ardhjen e internetit të gjërave (Internet of Things - IoT), shtojnë nevojën për të siguruar rrjete dhe pajisje.

Një nga elementët më problematikë të sigurisë kibernetike është natyra në zhvillim e rreziqeve të sigurisë. Ndërsa teknologjitë e reja shfaqen, dhe ndërsa teknologjia përdoret në mënyra të reja ose të ndryshme, zhvillohen rrugë të reja sulmi. Mbrojtja në hap me këto ndryshime dhe përparime të shpeshta në sulme, si dhe përditësimi i praktikave për t’u mbrojtur kundër tyre, mund të jetë sfidues. Çështjet përfshijnë sigurimin që të gjithë elementët e sigurisë kibernetike të përditësohen vazhdimisht për të mbrojtur kundër dobësive të mundshme. Kjo mund të jetë veçanërisht e vështirë për organizatat më të vogla pa staf ose burime të brendshme.

Për më tepër, organizatat mund të mbledhin shumë të dhëna të mundshme për individët që përdorin një ose më shumë nga shërbimet e tyre. Me mbledhjen e më shumë të dhënave, gjasat e një kriminelit kibernetik që dëshiron të vjedhë informacion personal të identifikueshëm (personally identifiable information - PII) është një shqetësim tjetër. Për shembull, një organizatë që ruan PII në renë kompjuterike mund të jetë subjekt i një sulmi ransomware. Organizatat duhet të bëjnë atë që munden për të parandaluar një shkelje të resë kompjuterike.

Programet e sigurisë kibernetike duhet të adresojnë gjithashtu edukimin e përdoruesit fundor, pasi punonjësit mund të sjellin aksidentalisht viruse në vendin e punës në laptopët ose pajisjet e tyre celulare. Trajnimi i rregullt i ndërgjegjësimit për sigurinë do t’i ndihmojë punonjësit të bëjnë pjesën e tyre në mbajtjen e kompanisë së tyre të sigurt nga kërcënimet kibernetike.

Një sfidë tjetër për sigurinë kibernetike përfshin mungesën e personelit të kualifikuar të sigurisë kibernetike. Ndërsa sasia e të dhënave të mbledhura dhe të përdorura nga bizneset rritet, rritet edhe nevoja për stafin e sigurisë kibernetike për të analizuar, menaxhuar dhe për t’iu përgjigjur incidenteve.

Si përdoret automatizimi në sigurinë kibernetike?

Automatizimi është bërë një komponent integral për t’i mbajtur kompanitë të mbrojtura nga numri në rritje dhe sofistikimi i kërcënimeve kibernetike. Përdorimi i inteligjencës artificiale (AI) dhe mësimi të makinerive në zonat me rrjedhje të dhënash me vëllim të lartë mund të ndihmojë në përmirësimin e sigurisë kibernetike në tre kategori kryesore:

Zbulimi i kërcënimit: Platformat e AI (Inteligjenca artificiale) mund të analizojnë të dhënat dhe të njohin kërcënimet e njohura, si dhe të parashikojnë kërcënime të reja.

Reagimi ndaj kërcënimit: Platformat e AI gjithashtu krijojnë dhe zbatojnë automatikisht mbrojtje sigurie.

Ndihmë shtesë për njeriun: Profesionistët e sigurisë shpesh mbingarkohen me sinjalizime dhe detyra të përsëritura. AI mund të ndihmojë në eliminimin e lodhjes së alarmit duke kontrolluar automatikisht alarmet me rrezik të ulët dhe duke automatizuar analizën e të dhënave të mëdha dhe detyra të tjera të përsëritura, duke i liruar njerëzit për detyra më të sofistikuar.

Përfitimet e tjera të automatizimit në sigurinë kibernetike përfshijnë klasifikimin e sulmeve, klasifikimin e malware-ëve, analizën e trafikut, analizën e pajtueshmërisë dhe më shumë.

Pala shitëse dhe mjetet e sigurisë kibernetike

Shitësit në fushën e sigurisë kibernetike zakonisht ofrojnë një shumëllojshmëri produktesh dhe shërbimesh sigurie. Mjetet dhe sistemet e zakonshme të sigurisë përfshijnë: Menaxhimi i identitetit dhe aksesit (IAM); Firewalls; Mbrojtja e pikës fundore; Anti-malware; Sistemet e parandalimit/zbulimit të ndërhyrjeve (IPS/IDS); Parandalimi i humbjes së të dhënave (DLP); Zbulimi dhe përgjigja e pikës fundore; Informacioni i sigurisë dhe menaxhimi i ngjarjeve (SIEM); Mjetet e kriptimit; Skanuesit e cënueshmërisë;

Rrjetet private virtuale (VPN); Platforma e mbrojtjes së ngarkesës në renë kompjuterike (CWPP); Ndërmjetësi i sigurisë së aksesit në renë kompjuterike (CASB).

Shitësit e njohur të sigurisë kibernetike janë: Check Point, Cisco, Code42, CrowdStrike, FireEye, Fortinet, IBM, Imperva, KnowBe4, McAfee, Microsoft, Palo Alto Networks, Rapid7, Splunk, Symantec, Trend Micro dhe Trustwave.

Cilat janë mundësitë e karrierës në sigurinë kibernetike?

Ndërsa peizazhi i kërcënimeve kibernetike vazhdon të rritet dhe shfaqen kërcënime të reja, të tilla si kërcënimet e IoT (Internet of Things), nevojiten individë me ndërgjegjësım për sigurinë kibernetike dhe aftësi harduerike dhe softuerike.

Profesionistë të IT-së dhe specialistë të tjerë kompjuterikë nevojiten në role sigurie, të tilla si:

Shefi i sigurisë së informacionit (CISO) është individ i që zbaton programin e sigurisë në të gjithë organizatën dhe mbikëqyr operacionet e departamentit të sigurisë së IT.

Zyra kryesore e sigurisë (CSO) është ekzekutivi përgjegjës për sigurinë fizike dhe/ose kibernetike të një kompanie.

Inxhinierët e sigurisë mbrojnë asetet e kompanisë nga kërcënimet me fokus në kontrollin e cilësisë brenda infrastrukturës së IT.

Arkitektët e sigurisë janë përgjegjës për planifikimin, analizimin, projektimin, testimin, mirëmbajtjen dhe mbështetjen e infrastrukturës kritike të një ndërmarrjeje.

Analistët e sigurisë kanë disa përgjegjësi që përfshijnë planifikimin e masave dhe kontrolleve të sigurisë, mbrojtjen e skedarëve dixhitalë dhe kryerjen e auditimeve të brendshme dhe të jashtme të sigurisë.

Testuesit e depërtimit janë hakerë etikë që testojnë sigurinë e sistemeve, rrjeteve dhe aplikacioneve, duke kërkuar dobësi që mund të shfrytëzohen nga aktorë keqdashës.

Gjuetarët e kërcënimeve janë analistët e kërcënimeve që synojnë të zbulojnë dobësitë dhe sulmet dhe t’i zbusin ato përpara se të komprometojnë një biznes.

Karriera të tjera të sigurisë kibernetike përfshijnë konsulentët e sigurisë, oficerët e mbrojtjes së të dhënave, arkitektët e sigurisë së cloud, menaxherët dhe analistët e menaxhimit të operacioneve të sigurisë (SOC), hetuesit e sigurisë, kriptografët dhe administratorët e sigurisë.

Kush është më i rrezikuar nga sulmet kibernetike?

Industritë më të cenueshme ndaj sulmeve kibernetike:

- Bizneset e vogla.
- Institucionet e kujdesit shëndetësor.
- Agjencitë qeveritare.
- Kompanitë e energjisë.
- Objektet e arsimit të lartë.

Sfidat më të mëdha të sigurisë kibernetike në 2022

Dy vitet e fundit kanë qenë larg nga të zakonshmet, si për sigurinë kibernetike ashtu edhe për biznesin në përgjithësi. Pandemia e COVID-19 ka ndryshuar përgjithmonë mënyrën se si bëhet biznesi dhe kriminelët kibernetikë janë përshtatur me këto ndryshime, duke përshtatur taktikat e tyre me realitetin e ri.

Ndërsa viti 2020 dhe 2021 kanë qenë vite të jashtëzakonshme për sulmet kibernetike, ka pak tregues se gjërat do të kthehen në “normalitet”... Aktorët e kërcënimeve kibernetike kanë provuar taktika dhe teknika të reja, i kanë gjetur ato të suksesshme dhe i kanë shtuar në arsenalin e tyre kryesor.

Në vitin 2021, disa fushata të sulmeve kibernetike dhe aktorë të kërcënimeve kibernetike u bënë emra të njohur pasi ndikimet e sulmeve kibernetike u ndjenë shumë përtej kompanive të tyre të synuara. Peizazhi modern i kërcënimit përbëhet nga sulme më të mëdha, më të ndezura dhe me ndikim më të lartë, ndërsa krimi kibernetik bëhet gjithnjë e më i profesionalizuar dhe aktorët e kërcënimeve kibernetike kërkojnë të nxjerrin vlerën ose ndikimin maksimal nga sulmet e tyre.

Më poshtë, ne hedhim një vështrim më të afërt në sfidat kryesore me të cilat u përballën bizneset gjatë vitit 2021 - 2022.

Rritja e sulmeve kibernetike

Çdo vit, kërcënime të caktuara rriten me shpejtësi pasi kriminelët kibernetikë përqendrojnë përpjekjet e tyre në një teknikë sulmi veçanërisht efektive ose fitimprurëse, të tilla si ransomware ose cryptojacking. Megjithatë, një nga tendencat më shqetësuese në vitin 2021 ishte rritja e krimit kibernetik në të gjithë bordin.

Në vitin 2021, numri i përgjithshëm i sulmeve kibernetike u rrit me 50% nga viti në vit. Megjithatë, zona të caktuara u goditën më rëndë se të tjerat me arsimin, kërkimin dhe kujdesin shëndetësor që bartën pjesën më të madhe të dëmit. Kjo tregon një fokus nga aktorët e kërcënimeve kibernetike në fushat që po rriten me shpejtësi më të varura nga teknologjia dhe më pak të përgatitura për t’u mbrojtur nga kërcënimet kibernetike.

Një rritje e tillë e shpejtë e sulmeve është e keqe për vitin 2022. Ndërsa aktorët e kërcënimeve kibernetike përsosin teknikat e tyre dhe përdorin mësimin dhe automatizimin e makinerive, numri dhe ndikimet e sulmeve ka të ngjarë të rriten.

Sulmet e zinxhirit të furnizimit janë në rritje

Sulmet e zinxhirit të furnizimit pësuan ngritje domethënëse në fund të vitit 2020, u rritën deri në vitin 2021 dhe ka të ngjarë të vazhdojnë të jenë një kërcënim i madh dhe në vazhdim. Në dhjetor 2020, zbulimi i hakimit “SolarWinds” udhëhoqi këtë prirje.

Aktorët e kërcënimit komprometuan mjedisin e zhvillimit të “SolarWinds” dhe futën kodin e pasmë në produktin e tij të monitorimit të rrjetit “Orion”. Zbulimi i malware “Sunburst” nisi një hetim të zgjeruar që zbuloi jo vetëm detajet e hakimit të “SolarWinds”, por edhe variante të shumta malware-sh dhe një fushatë sulmi që ndikoi mbi 18 000 organizata të sektorit publik dhe privat.

“SolarWinds” nisi një rritje të sulmeve në zinxhirin e furnizimit që vazhdoi gjatë gjithë vitit 2021 dhe në vitin 2022. Një tjetër shfrytëzim i zinxhirit të furnizimit me shikueshmëri të lartë në 2021 ishte sulmi “Kaseya”, i cili shfrytëzoi marrëdhëniet midis ofruesve të shërbimeve të menaxhuara (MSP) dhe klientëve për të shpërndarë ransomware, duke përdorur MSP-të softuer për monitorim dhe menaxhim në distancë. Disa muaj më vonë, një sulmues me qasje në llogarinë npm të një biblioteke të përdorur gjerësisht (ua-parser.js), modifikoi kodin në mënyrë që malware u instalua në sistemet e kujtdo që shkarkonte dhe përdorte versionin keqdashës të bibliotekës.

Ndërsa këto dhe sulme të tjera të zinxhirit të furnizimit të vitit 2021 patën një ndikim të gjerë, më i famshmi ka të ngjarë të jetë shfrytëzimi i cenueshmërisë së “ditës zero” të “Log4j”. “Log4j” është një bibliotekë e regjistrit “Apache” e përdorur gjerësisht dhe dobësia e “ditës zero” i mundësoi një sulmuesi që mund të kontrollonte përmbajtjen e mesazheve të regjistrit ose parametrat e tyre për të arritur ekzekutimin e kodit në distancë. Kjo e metë “Log4Shell” u shfrytëzua gjerësisht me “Check Point Research” që zbuloi rreth 40 000 tentativa sulmesh brenda dy orëve nga bërja publike dhe mbi 830 000 përpjekje brenda tre ditëve të para.

Sulmet e profilit të lartë të zinxhirit të furnizimit të vitit 2021 kanë treguar se është një vektor sulmi i zbatueshëm dhe potencialisht fitimprurës për aktorët e kërcënimit kibernetik.

Pandemia Kibernetike vazhdon

Pandemia e COVID-19 shkaktoi një ndryshim dramatik në mënyrën se si bëhej biznesi. Në vend që punonjësit të punojnë kryesisht nga zyra e korporatës, një përqindje shumë më e madhe e fuqisë punëtore po punon nga distanca dhe ka të ngjarë të vazhdojë ta bëjë këtë për të ardhmen e parashikueshme.

Pandemia nisi një pandemi kibernetike pasi aktorët e kërcënimit kibernetik u përshtatën dhe përfituan nga ndryshimet në operacionet e IT-ve të korporatave. Rritja e punës në distancë i bëri kompjuterët e punonjësve, shpesh pajisjet personale, linjën e parë të mbrojtjes së një kompanie dhe rritja e adoptimit të cloud për të mbështetur fuqinë punëtore në distancë dhe për të përmbushur qëllimet e transformimit dixhital, krijoi vektorë të rinj sulmi për aktorët e kërcënimit kibernetik.

Dy vjet pas pandemisë, pak ka ndryshuar. Shumë kompani ende po mbështesin një fuqi punëtore kryesisht ose tërësisht të largët dhe përdorimi i cloud vazhdon të rritet. Ndërsa kriminelët kibernetikë vazhdojnë të përfitojnë nga dobësitë dhe boshllëqet e sigurta të shkaktuara nga ky transformim i shpejtë i TI-së, kompanitë luftojnë për të siguruar sistemet e tyre dhe për të mbrojtur të dhënat e korporatave dhe të klientëve.

Shërbimet në cloud janë një objektiv kryesor

Me zhvendosjen e frymëzuar nga pandemia drejt punës në distancë erdhi një adoptim i shpejtë i infrastrukturës dhe shërbimeve të bazuara në renë kompjuterike. Zgjidhjet e softuerit si shërbim (SaaS) mbyllën boshllëqet thelbësore, të tilla si nevoja për takime në internet dhe ndarjen e skedarëve, dhe infrastruktura e bazuar në cloud ishte më e aksesueshme dhe më e lehtë për t’u menaxhuar nga një fuqi punëtore në distancë.

Që nga kalimi i shpejtë në komandim në distancë dhe cloud në vitin 2020, kompanitë kanë pasur mundësinë të mbyllin shumë nga çështjet më të mëdha të sigurisë të shkaktuara nga një tranzicion i shpejtë me pak ose aspak planifikim paraprak. Megjithatë, disa boshllëqe të sigurisë së resë kompjuterike mbeten ende dhe aktorët e kërcënimeve kibernetike vazhdojnë të punojnë për të tejkaluar personelin e sigurisë duke përfituar nga roli i ri jetik që ka kompjuteri cloud në biznesin modern.

Shumë nga këto sulme synojnë dobësitë në vetë infrastrukturën cloud, duke lejuar një sulmues të shfrytëzojë shumë objektiva me një dobësi të vetme. Në Shtator 2021, u zbulua cenueshmëria OMIGOD. Shfrytëzimi i agjentëve të softuerit të Infrastrukturës së Menaxhimit të Hapur (OMI) të Microsoft-it të integruar brenda VM-ve “Azure” mund të kishte mundësuar sulme kundër deri në 65% të klientëve të “Azure” derisa të korrigjohej.

OMIGOD nuk ishte e vetmja çështje sigurie e zbuluar në “Azure” në 2021. Dobësia “ChaosDB” e zbuluar në gusht siguroi kontroll të plotë mbi burimet cloud të klientëve të “Azure Cosmos DB” përmes një çelësi të komprometuar. “Azurescape” synoi ofertën e “Azure’s Container as a Service” (CaaS) dhe mundësoi shfrytëzimin e grupimeve “Kubernetes” të klientëve të tjerë brenda të njëjtit shërbim publik cloud. Ndërsa “Azurescape” u rregullua përpara se të shfrytëzohej, pasojat e mundshme mund të ishin të rëndësishme.

Me rritjen e adoptimit të reve kompjuterike vjen një kontroll i shtuar, si nga hakerët etikë ashtu edhe nga aktorët e kërcënimeve kibernetike. Shembulli i vitit 2021 tregon se ka të ngjarë që më shumë çështje të sigurisë së cloud të zbulohen në 2022 dhe më tej.

Sulmet e tipit Ransomware janë në rritje

Ransomware u bë e njohur me shpërthimin e “WannaCry” në 2017. Që atëherë, shumë grupe ransomware janë shfaqur, duke e bërë atë një kërcënim të lartë dhe të shtrenjtë për të gjitha bizneset.

Në vitin 2021, grupet e tipit ransomware demonstruan aftësinë dhe vullnetin e tyre për të ndikuar në organizata përtej objektivave të tyre të drejtpërdrejta. Hakimi i gazsjellësit “Colonial” është shembulli më i dukshëm i kësaj pasi grupi i ransomware-it “Dark Side” shkaktoi një mbyllje njëjavore të një prej tubacioneve kryesore që shërben në Bregun Lindor të SHBA-ve.

Sidoqoftë, “Colonial Pipeline”, edhe pse ndoshta sulmi më i dukshëm i ransomware i vitit 2021, është larg nga i vetmi. Një tjetër sulm në të njëjtin muaj kishte në shënjestër JBS S.A., kompaninë më të madhe të përpunimit të mishit në botë. Ky sulm pati ndikime ndërkombëtare, duke shkaktuar mbyllje të fabrikave në SHBA dhe thertore në Australi që rezultuan në anulimin e turneve të 3 000 punëtorëve dhe pushimin nga puna të 7 000 punonjësve.

Përtej këtyre sulmeve të profilit të lartë, grupet e llojit ransomware gjithashtu synuan shumë sektorët e arsimit dhe të kujdesit shëndetësor. Këto sulme shkaktuan mbyllje të shkollave, humbje të informacionit të ndjeshëm arsimor dhe shëndetësor dhe vonesa të procedurave mjekësore zgjedhore dhe jo urgjente. Sulmet e shumta nga hakerët shkaktuan përçarje publike në Iran duke synuar hekurudhat dhe stacionet e benzinës.

Sulmet ransomware kanë rezultuar të jenë efektive dhe fitimprurëse për sulmuesit. Nëse kjo nuk ndryshon, ato do të vazhdojnë të jenë një kërcënim kryesor kibernetik për organizatat.

Pajisjet celulare prezantojnë rreziqe të reja sigurie

Një ndikim tjetër i kalimit në punë në distancë ishte miratimi i gjerë i politikave “Bring-Your-Own-Device (BYOD)”. Duke i lejuar punonjësit të punojnë nga pajisjet personale, kompanitë mund të kenë përmirësuar produktivitetin dhe mbajtjen e punonjësve, por gjithashtu kanë humbur dukshmërinë jetike të sigurisë dhe aftësinë për t’iu përgjigjur infeksioneve që kërcojnë sistemet dhe zgjidhjet e korporatave.

Rritja në përdorimin e pajisjeve celulare i ka bërë gjithashtu mjetet e spiunazhit kibernetik si “Pegasus” më efektive dhe të rrezikshme. Zhvilluar nga Grupi NSO, malware përdor disa shfrytëzime me zero-klikim për të fituar akses në pajisjet e synuara përpara se t’i marrë ato dhe të mbledhë të dhëna nga burime të ndryshme (tekste, telefon, e-mail, etj.). “Pegasus” është zyrtarisht i disponueshëm vetëm për qeveritë, forcat e zbatimit të ligjit, etj., por ka një histori abuzimi për të shënjestruar gazetarët, aktivistët, zyrtarët e qeverisë dhe drejtuesit e biznesit. Frymëzuar nga sukresi i “Pegasus”, Cytrox, një vend i Maqedonisë së Veriut, tani ofron një mjet të ngjashëm të quajtur “Predator”, dhe ky kërcënim ka të ngjarë të përhapet edhe tek aktorët e zakonshëm të kërcënimit kibernetik.

Në vitin 2021, kriminelët kibernetikë përshtatën taktikat e tyre për të përfituar nga adoptimi në rritje i celularëve. Janë shfaqur disa celularë malware “Trojan”, duke përfshirë malware-in “FlyTrap”, “Triada” dhe “MasterFred”. Këta celularë “Trojan” përfitojnë nga mediat sociale, kontrolltet e dobëta të sigurisë së dyqaneve të aplikacioneve dhe teknika të ngjashme për të fituar akses dhe lejet e nevojshme në pajisjet e synuara.

Aktorët e malware për celular dhe kërcënimet kibernetike kanë miratuar gjithashtu taktikat “Smishing”, duke dërguar përmbajtje “phishing” përmes mesazheve SMS në vend të e-mail-it. Botnet-i “FluBot Android” është i njohur për këtë, madje duke përdorur një mesazh me tekst për një infeksion të rremë “FluBot” për t’u përhapur. Sulmet goditëse janë kapur sepse kërkojnë pak aftësi teknike dhe janë relativisht të lira me complete “phishing” që shiten për 50-100 dollarë amerikanë.

Pajisjet celulare janë bërë një front i ri në luftën kundër krimit kibernetik. Për biznesin modern, siguria celulare është një pjesë kyçe e një strategjie të sigurisë kibernetike të korporatës.

Mbrojtja kundër kërcënimeve në zhvillim në 2022

2021 tregoi se aktorët e kërcënimeve kibernetike po përshtatin teknikat e tyre për t’iu përshtatur një bote në ndryshim dhe për të reflektuar një industri në rritje. Në vend që të mbeten në hije, kriminelët kibernetikë po kryejnë sulme masive të zinxhirit të furnizimit me ndikime globale, duke ndërprerë industritë kryesore me sulme ransomware dhe duke formuar taktikat e tyre në një fuqi punëtore gjithnjë e më të lëvizshme dhe të përqendruar në cloud.

Në vitin 2022, kompanitë mund të presin të përballen me sulme të sofistikuar që synojnë çdo pjesë të infrastrukturës së tyre të IT, veçanërisht aty ku janë më të dobëta. Kompanive u mungon shikueshmëria dhe kontrolli thelbësor në cloud dhe në pajisjet BYOD, kështu që ato janë objektivat kryesore të kriminelëve kibernetikë.

Mbrojtja kundër fushatave moderne të kërcënimeve kibernetike kërkon aftësinë për t’iu përgjigjur shpejt dhe saktë sulmeve me zhvillim të shpejtë që mund të godasin kudo brenda infrastrukturës së IT-së së një organizate. Organizatat kanë nevojë për shikueshmëri gjithëpërfshirëse të sigurisë, akses në inteligjencën e kërcënimeve në kohë reale dhe një arkitekturë të integruar sigurie që mund të mbështesë parandalimin dhe reagimin e automatizuar dhe të koordinuar të kërcënimeve në të gjithë infrastrukturën e IT-së të korporatës.

13 gusht 1933, vritet Hasan Prishtina, hero i çlirimit dhe bashkimi kombëtar të shqiptarëve. Vepra dhe tërë jeta e tij kanë qenë të lidhura me fatin e kombit e Atdheut. Me një natyrë të çiltër, tejet komunikues, i dashur dhe i përkushtuar për bashkatdhetarët e vërtetë e të devotshëm, në anën tjetër të karakterit të tij ai ishte kundërshtar i pa kompromis kundër kolaboracionistëve dhe politikanëve që bënin pazare mbi kurriz të popullit. Në luftë për të realizuar aspiratat kombëtare, ishte i vetëdijshëm se duheshin bërë sa e sa sakrifica. Ishte në shënjestër të forcave reaksionare të Perandorisë turke por edhe të shteteve grabitqare të Ballkanit. Në rrugën e tij jetësore iu kishte përmbajtur motos: “Ka me m’ shtrë vetëm vdekja”. Kredoja e tij jetësore, trimëria dhe temperament i tipik i shqiptarit me prejardhje nga Drenica, (zona spartane të Shqipërisë ndër shekuj), bënë që në qenien e tij të manifestoheshin vetitë më karakteristike të shqiptarit intelektual dhe luftëtar në të njëjtën kohë, demokrat dhe atdhetar ndër më të dalluarit e kohës. Qëndrimi i tij i palëkundur në zgjidhjen e drejtë të çështjes kombëtare, bëri që jeta dhe vepra e Hasan Prishtinës të mbetet burim frymëzimi për të gjithë idealistët e kombit deri te Adem Demaçi, Adem Jashari dhe të gjithë trimat e trimëreshat e tri ushtrive tona çlirimtare. “Emri i Hasan Prishtinës është emër nderi e respekti për brezat liridashës të shqiptarëve. Jeta dhe vepra e tij i përkasin Atdheut, gjithandej ku bukës i thuhet bukë, ujit ujë dhe kripës, kripë...” (A. Q.)

Hasan Prishtina u lind në vitin 1873, në Vushtrri. Mësimet e para dhe disa klasë të shkollës së mesme i mbaroi në Vushtrri, me sukses të shkëlqyeshëm. Qysh si nxënës u tregua i vullshëm dhe i guximshëm. Ai pati fat që mësues letërsie ta kishte profesorin nga Prekazi, Hafëz Arifin, nga i cili edhe u frymëzua me ide atdhetashurie. Meqë ishte nxënës i mirë dhe kishte mundësi materiale, ai vazhdoi shkollimin në gjimnazin grek të Selanikut ku mësoi edhe gjuhën frënge e u njoh me veprat e iluministëve francezë, Volterit, Monteskie, Zhan Zhak Rusos. Në Stamboll, ku u diplomua në Fakultetin e Drejtësisë, në Fakultetin e Shkencave Politike – Juridike. Gjatë shkollimit fitoi kulturë të gjerë dhe u brumos me ide revolucionare e përparimtare evropiane, sidomos sa ishte në Selanik. Ishte ithtar i ideve të Revolucionit Francez (1789-1794). Të gjitha këto u gërshetuan harmonishëm me edukatën e tij të lartë e të thellë familjare, me shumë tipare atdhetare duke formuar kështu një personalitet liridashës. Ai njihte shumë gjuhë: anglishten, arabishten, gjuhën çerkeze, frëngjishten, greqishten, gjermanishten, italishten, serbishten e turqishten. Brenda një kohe të shkurtër zuri pozita të rëndësishme në administratën turke dhe arriti të bëhet edhe kryekonsull në shtetin e Turqisë.

Në vitet 1908-1912 u zgjodh tri herë deputet në Parlamentin osman si përfaqësues i Vilajetit të Kosovës në Prishtinë, të cilin e përdori si tribunë për mbrojtjen e të drejtave kombëtare të shqiptarëve. Kjo periudhë, për atdhetarin e madh Hasan Prishtina, do ishte vendimtare në kthesat historike kombëtare të popullit shqiptar. Ai u bë njëri ndër protagonistët kryesorë që do të godiste fuqishëm themelet e Perandorisë Osmane në tokat shqiptare, por edhe ta largonte atë përfundimisht nga Shqipëria.

Ky veprimtar i palodhur u bë edhe më i njohur pas vitit 1908, kur u zgjodh deputet i Prishtinës në parlamentin turk. Njëkohësisht, ai dha një kontribut edhe në Revolucionin Xhonturk. Dihet se trojet shqiptare ishin ndër vatrat kryesore të këtij revolucioni, që rezultoi me kthimin e Kushtetutës (Hyrietit) dhe me disa premtime boshe. Kjo lëvizje, e ndikuar nga revolucionet borgjeze europiane, sidomos nga ai francez i vitit 1789, huazoi prej tyre devizën e njohur: Liri, Barazi, Vëllazëri, e cila u përdor si mjet propagandistik për arritjen e qëllimeve politike. Në kohën kur u formua Klubi “Bashkimi” i Shkupit, Hasan Prishtina do të ishte pjesë e këtij klubi. Mirëpo, Turqit e Rinj penguan veprimtarinë e klubeve dhe të shoqërive shqiptare. Edhe kësaj radhe për shqiptarët nuk pat asgjë të re, përveç shtypjes dhe shkatërrimeve. Kjo e mundonte shumë Hasan Prishtinën. Sidomos, në kohën e ekspeditave të Xhavit Pashës kundër kryengritësve shqiptarë, në vitin 1909, e acaruan gjendjen edhe më shumë. Situatë e tillë mbretëroi edhe në pranverë të vitit 1910. Vala kryengritëse shqiptare kundër Turqve të Rinj u shua me gjak. Deputetët shqiptarë ngritën zërin kundër këtyre gjakderdhjeve e shkatërrimeve barbare. Më i zëshmi në këtë drejtim ishte Hasan Prishtina, i cili me diskutimet e tij të zjarrta trazoi gjithë parlamentin. Kështu, ai vendin e deputetit e përdori si tribunë për mbrojtjen e të drejtave kombëtare. Ai duke qenë një nga përfaqësuesit më të përparuar dhe më largpamës të

Patriotët shqiptarë, emblema e lavdishme e historisë shqiptare

forcave atdhetare, qysh në fillim, së bashku me deputetët shqiptarë si: Ismail Qemali, Shahin Kolonja etj., formojnë grupin opozitar.

Në kohën kur kishte rënë kabineti i Hilmi Pashës, e që në vend të tij ishte formuar kabineti i ri i Haki Pashës, prapë edhe kjo qeveri ishte antishqiptare. Në kohën kur një deputet turk kishte folur keq për historinë e shqiptarëve, Hasan Prishtina kishte reaguar duke i thënë atij se “Nuk e njeh ti historinë e tij... dhe nuk zbres nga kjo tribunë pa e nxjerr gjithë mllëfin e qenies kombëtare. Populli im, në asnjë shekull nuk ka vuajtur, siç po vuan sot. Mbi trungun e tij të hepuar derdhen stuhitë aziatike. Edhe rrahin ta shkulin me rrënjë. I mohohet ta ketë dhe ta ruajë botën e vet, e cila e ka zanafillën prej atëherë, kur ju nuk ishit fare...”.

Edhe qarqet politike e publicistike serbe ndihmonin politikën antishqiptare të Haki Pashës. Atyre, më shumë se gjithë të tjerëve u interesonte pengimi i përparimit të kombit shqiptar dhe

shtypja mizore e kryengritësve që kishin kapluar vendin. Sigurisht, mirëpritnin ekspeditat e Xhavit Pashës kundër shqiptarëve Kryengritja e vilajetit të Kosovës, që shpërtheu në prill të vitit 1910 u shua me gjak nga mbi 50 000 forca të armatosura osmane. Kjo e kishte tmerruar Hasan Prishtinën, i cili u ngrit në seancën parlamentare dhe kërkoi që të shpërndahej menjëherë kabineti i Haki Pashës, i cili mbante përgjegjësinë për ngjarjet tragjike. Nga fjalët e tij mbrojtëse për kryengritësit u kuptua se ai ishte ideologu i tyre, prandaj gjyqësia turke e dënoi me vdekje. Mirëpo, sulltan Mehmet V Reshit, e amnistoi.

Më 3 mars të vitit 1911, Hasan Prishtina duke përkrahur kryengritësit shqiptarë, parashtrroi edhe kërkesat kombëtare të tyre, të cilat u refuzuan nga Turqit e Rinj. Këto kërkesa u përkrahën edhe nga deputeti shqiptar në Parlamentin turk, Ismail Qemali. Ministri u zemëruan keq. Një deputet, Dervish beu nga Serezi

i Maqedonisë, i ra me shpullë Ismail Qemalit. Hasan Prishtinës i erdhi aq keq sa që i kërkoi dyluftim deputetit. Mirëpo, ndërhyri Ismail Qemali: “Biro! Ti i duhesh Shqipërisë!”. Ai e dëgjoi atë dhe iu drejtua masës në parlament: “...ta dini se kjo ngjarje do të sjellë gjëra shumë të liga!”.

Edhe pse pas zgjedhjeve të reja u zgjodhën disa deputetë shqiptarë, Hasan Prishtina e vazhdoi veprimtarinë e tij për lirinë e kombit. Ai denoncoi paudhësitë shoviniste të xhonturqve ndaj shqiptarëve. Duke ditur karakterin e tij, qeveria xhonturke i ka ofruar Hasan Prishtinës 2000 lira vetëm të mos bëhet deputet. Mirëpo, ai u bënte thirrje shqiptarëve të Prishtinës, të Mitrovicës, të Gjilanit, të Preshevës e të Novi – Pazarit të zgjidhnin deputet Hasan Prishtinën. Dhe, në këto zgjedhje, prapë u zgjodh Hasan Prishtina, madje me forcën e popullit.

Hasan Prishtina, njëri nga drejtuesit e Lëvizjes Kombëtare Shqiptare, në fillim të janarit të viti 1912 në takimin që pati me konsullin austro-hungarez në Selanik deklaroi se pakënaqësia kundër regjimit xhonturk manifestohej kudo në Shqipëri. Meqenëse kërkesa e deputetëve shqiptarë për zbatimin e reformave nuk u pranua nga qeveria xhonturke, Hasan Prishtina, i cili u shqua për guxim nga deputetët e tjerë e shtroi përsëri këtë çështje në seancën e parlamentit turk më 11 janar 1912. Ai dënoi terrorin që ishte ushtruar mbi popullin shqiptar gjatë kryengritjes së Kosovës. Ai iu kërcënua qeverisë me kryengritje të re, nëse nuk do të zbatoheshin reformat në Shqipëri. Në parlament luftoi për të drejtat e shqiptarëve, për njohjen zyrtare të kufijve të Shqipërisë, për hapjen e shkollave shqipe, për administratën shqiptare në Vilajetet shqiptare, që ushtria shqiptare të shërbejë në Shqipëri me oficerë vendas, etj.

Në vitet 1908-1912 së bashku me Esat Toptanin, Isa Boletinin, Bajram Currin, ishte ndër nismëtarët për organizimin e Kryengritjes së Përgjithshme të Armatosur në Shqipëri ku u shqua si udhëheqës. Qysh nga janari i vitit 1912 ai do të mbajë mbledhje të fshehta së bashku me Ismail Qemalin, Syrja bej Vlorën, Nexhip Dragën, Myfid bej Libohovën, etj. në lagjen «Taksim» të Stambollit dhe do të vendosin për organizimin e Kryengritjes së Përgjithshme të Armatosur në Shqipëri. Për këtë vendosmëri e kishte paralajmëruar edhe Mexhlisin otaman, kur Mexhlisi nuk merrte parasysh kërkesat e deputetëve shqiptarë, kërkesat e drejta të tyre për një autonomi të Shqipërisë, ku ndër të tjera deklaroi: “... një ndër të parët që do marrë në dorë flamurin e revolucionit, ndofta i pari ndër të parët do të jem unë”.

Kështu gjatë pranverës së atij viti fillon përgatitjet e një kryengritje me karakter të përgjithshëm kombëtar duke u lidhur me besa-besë me tribunët popullorë, Isa Boletinin, Bajram Currin, Idriz Seferin, Ahmet Delinë, Mehmet Pashë Derallën, kushëririn e vet Zejnullah Begun, etj. Pas një lufte, me betejat triumfale midis 5 majit-18 gushtit 1912, kryengritësit shqiptarë në krye me Hasan Prishtinën e liruan Vilajetin e Kosovës. Toskë e Gegë ia besuan ngritjen e flamurit kombëtar në Shkup më 12 gusht 1912. Me marrjen e Shkupit, kryengritësit shqiptarë i çliruan të burgosurit që ishin mbi 1 000 vetë, e shtinë në dorë postë-telegrafin dhe suspenduan shumë qeveritarë dhe administratorë turq dhe përkrahës të tyre në Shkup dhe shumë qytete tjera të Vilajetit të Kosovës.

Më 18 gusht pas një zvarritjeje të gjatë të përgjigjes qeveria turke doli zyrtarisht se i pranon 12 pika nga 14, kërkesat e njohura me emrin “14 pikat e Hasan Prishtinës”, që kërkonin me marrëveshjen e Prishtinës kryengritësit shqiptarë. Midis krerëve të kryengritjes filloi përçarja. Kryengritësit shqiptarë arritën ta çlirojnë Kosovën nga perandoria osmane, por Fuqitë e Mëdha: Rusia, Anglia, Franca, Austro-Hungaria, Italia... duke qenë kundër interesave shqiptare, intensifikuan fuqishëm aktivitetet e tyre diplomatike, për të penguar realizimin e formimit të një shtetit shqiptar (me kufij etnik) në Ballkan. Në tetor 1912 shpallet lufta e parë Ballkanike. Me anë të saj pretendoheshin territoret shqiptare. Hasan Prishtina, është burgosur më 14 tetor të vitit 1912, nga Ushtria okupatore serbe kur pushtoi Shkupin. Ndërkaq, në fillim të vitit 1913, tre qeveritë, ajo e Italisë, Anglisë dhe Austro-Hungarisë me anë të një memorandumit kërkuan në mënyrë ultimative lirinë e menjëhershëm të Hasan Prishtinës nga burgu dhe ajo ndodhi. U vendos Shqipëria “londineze”. Në vitin 1913 u kthye në Shqipëri dhe u ngarkua nga Ismail Qemali me detyrën e Ministrit të Bujqësisë në Qeverinë Kombëtare të Vlorës.

Gjatë Luftës së Parë Botërore u kthye në Kosovë dhe duke shfrytëzuar rrethanat e kohës, nën okupimin e Austro-Hungarisë u bë përsëri promotori i arsimimit të shqiptarëve duke hapur shumë shkolla anëmbanë Kosovës. Gjithashtu, në mënyrë sekrete, pengonte rekrutimin e shqiptarëve në njësitë ushtarake austro-hungareze për t’i dërguar në frontin e Galicisë, kundër Rusisë. Dekorohet nga fundi i vitit 1916 me urdhrin austro-hungarez të Franc-Jozefit, me shenjat e oficerit të madh (Gross-Offizier). Gjatë kësaj kohe bëri përpjekje për të riaktivizuar Lëvizjen Kombëtare edhe në Shkup e rrethinë që ishte pushtuar nga Bullgaria, ku, më 1917, u burgos

nga policia bullgare. Hasan Prishtina, u arratis nga burgu pasi theu dritaren e qelisë duke shpëtuar nga zhdukja e sigurt; në këtë rast ai dëmtoi rëndë njërën këmbë nga e cila do të vuajë shumë kohë. Me themelimin e komitetit “Mbrotjtja Kombëtare e Kosovës” në Shkodër më 1918, të udhëhequr nga Hoxhë Kadriu (1878-1925) u zgjodh anëtar i tij, ndërsa në dhjetor të vitit 1919 komiteti e ngarkoi si kryetar të delegacionit të tij në Konferencën e Paqes në Paris ku do të kërkonte bashkimin me shtetin kombëtar shqiptar të Kosovës e të viseve të tjera shqiptare në Jugosllavi. Në këtë komitet ishin edhe këta atdhetarë të njohur: Bajram Curri, Avni Rustemi, Sali Nivica, Hysni Curri, Bedri Pejani, Azem Galica, Elez Isufi, Sotir Peci, Sotir Kolea, etj.

Mori pjesë aktive në përgatitjen dhe organizimin e Kongresit të Lushnjës 1920 dhe në prill të vitit 1921 u zgjodh deputet i Dibrës në parlamentin shqiptar. Në dhjetor të vitit 1921 kryesoi një ndër qeveritë me demokratike të vendit. Hasan Prishtina ishte një nga drejtuesit e organizatorët kryesorë të lëvizjes antizogiste të shkurt-marsit 1922. Shquhet si luftëtar për mbrojtjen e “Zonës neutrale” të Junikut nga forcat serbe, si udhëheqës i lëvizjes

nacionalçlirimtare dhe i çetave kryengritëse në Kosovë kundër sundimit serb. Hasan Prishtina mori pjesë aktive në përgatitjen e kryengritjes të qershorit të vitit 1924, luftoi për vënien në jetë të programit të qeverisë demokratike të dalë nga kjo kryengritje. Në shtator të vitit 1924 në krye të një delegacioni në emër të komitetit “Mbrotjtja Kombëtare e Kosovës” shkoi në Lidhjen e Kombeve në Gjenevë ku protestoi kundër barbarizmave mbi popullsinë shqiptare të qarqeve shoviniste serbe në Kosovë.

Në veprimtarinë e tij do të ketë pengesa të mëdha, si nga ana e shteteve ballkanike, Serbisë, Greqisë, Malit të Zi, Bullgarisë, të përkrahura nga Fuqitë e mëdha, sidomos nga Rusia e Franca, dhe nga shqiptarë, nga Esat Pashë Toptani, Ahmet Zogu, Ceno Kryeziu, etj.

Pas dështimit të revolucionit të vitit 1924 u largua jashtë atdheut. Në shtator të vitit 1924 në krye të një delegacioni në emër të komitetit “Mbrotjtja Kombëtare e Kosovës”, shkoi, së bashku me Fan Nolin, Luigj Gurakuqin, Bajram Currin e Bedri Pejani në Lidhjen e Kombeve në Gjenevë, ku protestoi kundër barbarizmave mbi popullsinë shqiptare të qarqeve shoviniste serbe në Kosovë. Në këtë rast, Sotir Kolea, në gazetën dyjavore «L’ALBANIE», që dilte në Lozanë të Zvicrës në gjuhën frënge, do të shkruante, më 19 janar 1919, shkrimin me titull: Une voix d’Albanie (Një zë i Shqipërisë), ku ndër të tjera do të thotë: “...Dans l’appel si noblement et si virilement patriote qu’on va lire, c’est la voix de tout le peuple albanais, depuis des siècles assoiffé de liberté et d’indépendance, qui retentit. Dans les circonstances actuelles, notre peuple ne pouvait trouver d’interprète plus fidèle et plus

autorisé que le groupe de patriotes qui se pressent autour de M. Hassan Béy Prishtina, signataire, en leur nom, de la supplique à M. Wilson”. (...Në apelin aq fisnikërisht e me aq burrëri atdhetare që do ta lexojmë, është zëri i gjithë popullit shqiptar, i etur qysh me shekuj, për liri dhe pavarësi, zë që jehon. Në rrethanat aktuale, populli ynë nuk do të gjente përfaqësues më besnik dhe më me ndikim se grupi i atdhetarëve që janë rreth z. Hasan Bej Prishtina, në kërkesën që i bëjnë Z. Wilson, në emër të tyre).

Gjatë tërë kohës në mërgim (1925-1933) qëndroi në krahun më të përparuar të Lëvizjes Kombëtare Shqiptare. Financon “Ora e Shqipnisë” që Dom Lazër Shantoja nxirrte në Vjenë. E vazhdoi luftën kundër regjimeve diktatoriale e monarko-fashiste, kundër qeverisë të Zogut në Shqipëri dhe zgjedhës shoviniste serbomadhe në Kosovë. Nën drejtimin e tij, u themelua “Komiteti i Çlirimit të Kosovës”, i cili veproi jashtë vendit krahas Komitetit të Çlirimit Nacional. Hasan Prishtina luftën çlirimtare në Kosovë u përpoq ta lidhë e ta bashkërendojë me luftën e popujve të shtypur ballkanikë. Disa herë u bë nismëtar i bashkëpunimit me përfaqësuesit dhe organizatat nacionalçlirimtare të Maqedonisë, të Bosnjës, të Kroacisë

e të tjerë që vuanin nën zgjedhën e regjimeve shoviniste të huaja. Hasan Prishtina kërkonte respektimin e të drejtave kombëtare të të gjithë popujve ballkanikë gjë që do të arrihej sipas tij me krijimin e shteteve kombëtare në bazë të parimit të vetëvendosjes, duke përjashtuar çdo formë të hegjemonisë së njërit ndaj tjetrit. Katër herë armiq të organizuan kundër tij atentate me armë. Kështu, vetëm në Vjenë, për vrasjen e Hasan Prishtinës, dërgohen, së paku pesë atentatorë që dihen: Pjetër Kallmeti (nëntor 1927), Ibrahim Lika-Lisi, Kruja (janar 1928), Hasan Sedi (shkurt 1928), Ibrahim Tabaku (prill 1928) e ndoshta, diku në atë kohë, edhe Hasan Kosova. Në Paris i vdiq e shoqja, Igballja. Dy herë e burgosën pushtuesit serbë e bullgarë. Gjashtë herë e dënuan me vdekje xhonturqit, feudali Esat Toptani, qarqet shoviniste serbomadhe dhe tri herë qeveria e Ahmet Zogut.

Më 13 gusht të vitit 1933 ndodhej në Selanik i shoqëruar nga Ibrahim Çela, të cilin e konsideronte mik. Çela në orën 2 pasdite, më datë 13 gusht 1933, në rrugën Çimisiqi, pas një bisede të vrazhdë, kishte nxjerrë rrufeshëm revolverin e markës “SMITH” dhe kishte goditur me 4 plumba trupin e Hasan Prishtinës. Kalimtarët e mbledhur nga të dy të shtënat, panë vrasësin të turret me mizori të pa rrëfyer mbi viktimën dhe t’i zbrazë edhe tre plumba të tjerë, dy në kraharor dhe të tretën në kokë, si e shtënë vdekjeprurëse, për të qenë i sigurt për përfundimin e aktit të vrasjes. Fill pas krimit të tij vrasësi, që t’i ikë rrezikut prej turmës së mbledhur që u vu për ta kapur, ia dha vrapit nga rruga Vogaxhiku. Në vitin 1977 eshtrat e Hasan Prishtinës me një vendim të Republikës Socialiste të Shqipërisë, u sollën nga Selaniku dhe u varrosen në Kukës.

Të rinjtë zgjedhin të ardhmen e sigurt, AFA

Akademia e Forcave të Armatosura është tashmë zgjedhje e parë e qindra të rinjve për studimet bachelor. 341 gjimnazistë kanë zgjedhur degën e Shkencave Ushtarake, 137 prej tyre Navigim Detar, ndërsa 326 të rinj kanë zgjedhur Teknologji Informacioni.

Transformimi vazhdon, akomodim dhe ushqim falas, pagesë mujore për çdo student për të gjithë periudhën e studimit dhe në përfundim punësim përmes mundësive që japin FA. Në shkollën e lartë ushtarake në ciklin bachelor por dhe atë master do të ketë degë jo vetëm për ata që dëshirojnë të bëjnë karrierë në forcat e armatosura, por edhe në sektorin civil, nisur nga modeli amerikan i 'West Point'.

Dy programe në bachelor dhe një në master, jo vetëm shkenca ushtarake, por edhe

shkenca të tjera siç janë IT, Navigacion Detar dhe Siguri Kibernetike.

Kush dëshiron të ndjekë akademinë aplikon në e-Albania, më pas regjistrimet bëhen sipas udhëzimeve në website të Ministrisë së Mbrojtjes nga datat 6-13 gusht. Konkursët me 3 përbërës të tyre shëndetësor, mendor dhe fizik zhvillohen ndërmjet datave 16-20 gusht. Të gjithë studentët tanë kanë akomodim të garantuar, ushqim të garantuar dhe një pagesë jo të vogël prej 30 mijë lekësh të reja në muaj.

Çdo oficer i Forcave të Armatosura sapo titullohet, futet në një karrierë e cila është ndërtuar mbi punën që ti bën në njësi dhe reparte, edukimin tënd dhe kurse të vazhdueshme.

Përveç shembullit amerikan, Akademia Ushtarake, që u rikthye në 2020-ën pas shumë vitesh pushim, synon të marrë statusin e një shkolle rajonale.